

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Γ΄

ΤΕΥΧΟΣ 3^ο (XVI)

— ΑΡΓΩ

ΛΑΜΠΡΟΣ ΠΟΡΦΥΡΑΣ

ΗΛΙΑΣ ΧΑΤΖΗΛΙΑΣ

ΚΩΣΤΑΣ ΓΑΛΗΝΟΣ

ΗΛΙΑΣ ΓΚΑΝΟΥΛΗΣ

ΝΙΚΟΛΑΣ ΦΥΛΛΑΣ

ΧΑΡΙΛΑΟΣ ΚΑΛΒΟΚΟΡΕΣΗΣ

ALEC. SCOUFFI (ΠΑΝΟΣ ΣΤΑΥΡΙΝΟΣ
ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΗΣ)

Θ. ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ

"Η ΑΡΓΩ"

Κ. ΜΗΝΙΑΚΗΣ

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ - ΤΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

TOUT CE QUI CONCERNE LA
REDACTION
DOIT ÊTRE ADRESSÉ
à ARGO

Ο,ΤΙ ΑΦΟΡΑ ΤΗ
ΣΥΝΤΑΞΗ
ΤΗΣ ΑΡΓΩΣ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΣΤΕΛΝΕΤΑΙ
ΣΤΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ :

UNION HÉLLÉNIQUE DES JEUNES

B. P. 1336
ALEXANDRIE
EGYPTE

Η ΑΡΓΩ τής α'. περιόδου πουλιέται ἄδετη Γ.Δ. 20 και
δεμένη Γ.Δ. 30· τής δευτέρας, ἄδετη Γ.Δ. 30 και
δεμένη Γ.Δ. 40· τής τρίτης, ἄδετη Γ.Δ. 25 και
δεμένη Γ.Δ. 35.

Η ΑΡΓΩ ἔχει ἀναθέσει τὴν φροντίδα τῆς ἀποστολῆς τῶν
φυλλαδίων τῆς στὴν Ἀθήνα, στὸ Πραχτορεῖο
τῶν «Γραμμάτων». Στὸ Πόρτ - Σαϊτ ἀντιπρό-
σωπός τῆς εἶναι ὁ κ. Μάνταλης.

ARGO est une publication trimestrielle de littérature
et de critique.

= ΑΡΓΩ

ΟΡΓΑΝΟ ΕΛΛΗΝ. ΕΝΩΣΗΣ ΤΩΝ ΝΕΩΝ.

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Γ'. ΤΕΥΧΟΣ 3^ο (16)

Η ΑΓΙΑ.

Πέρα, μακριά, στῆς ἄφωνης πηγῆς τὴν ἐκκλησία
ἀπάνω ἀπὸ τὴν πόρτα τῆς ψηλῆς ζωγραφισμένη,
χρόνους και χρόνους και καιροὺς μονάχη τῆς ἡ Ἀγία
σκύβει θλιμμένη κ' ἡ ἐρημιὰ τριγύρω τῆς σωπαίνει.

Οἱ λίγοι ἀνθρώποι ποὺ ἀπὸ καὶ τ' ἀπόβραδο περνοῦνε
δὲ σταματοῦν ν' ἀνάφουνε κερὶ στὸ εἰκονοστάσι.
"Ολοὶ τοὺς πᾶν ἀξέννοιαστοὶ κι αἰώνια τὴν ξεχνοῦνε
Μὰ δίχως ἄλλο κι ὁ Θεὸς τὴν ἔχει πιά ξεχάσει.

Τὸλόχουσο στεφάνι τῆς και κείνο τῶχει σβύσει
ὁ γερω χρόνος ὁ κακὸς γιομάτος ἀπὸ φθόνο,
τῆς τῶσβυσε και στὴν πικρὴ ζωὴ τὴν ἔχει ἀφίσει
μὲ τὰ φτωχὰ τὰ ρούχά τῆς και τὸ σταυρὸ τῆς μόνο...

ΒΗΜΑΤΑ.

Τῶν κοριτσιῶν βήματα πέρα
ποὺ ἓνα σκοπὸ μεσ' σιτὸν ἀγέρα
γοργὸ σκορπάτε κι ἀλαφρὸ,
ποὺ πᾶτε κι ἀλαφροπατᾶτε
και λέει κανεὶς χιμοπετᾶτε
ἢ πὼς θυμᾶστε ἓνα χορὸ.

Βήματα ἐνὸς θολοῦ διαβάτη
τ' ἀπόθοραδο, ἐνὸς γέρου ἐργάτη
βαρεῖα στῆ γῆ' καὶ παρακεῖ
ἔσεῖς ἀργὰ κι ἀποσταμένα
πὺν σέρνεστε βασανισμένα
σὰ μέσ' σὲ μαύρη φυλακῆ.

Κι ἀκόμα κι ὅταν ξεκινᾶνε
τὰ τραῖνα καὶ βαρυστοχᾶνε
βήματα σ' ἔρημους σταθμούς,
σὲ χωρισμούς, πὺν πᾶτε μόνα.
Καὶ βήματα μέσ' στὸ χειμῶνα
σὲ λείψανα, σὰν τοὺς λυγμούς.

"Ὅλα μ' ἀπ' ὅλα ἔχω ἀγαπήσει
τὰ βήματα ποῦχουνε σβύσει,
ποῦχουνε λείπει ἀπὸ τῆ γῆ,
ποῦχονται πάλι νὰ μᾶς βροῦνε.
Καὶ δὲ μιλοῦνε, δὲν χτυποῦνε,
γεμάτα ἀπόκοσμη σιγή.

"Ἐκεῖνα ποῦχονται κοντὰ μας,
γιατὶ τὰ κάλεσε ἡ καρδιά μας
τὰ φώναξε καὶ τὰ πονᾶ,
Πὺν στέκουν καὶ μᾶς συμπονᾶνε
καὶ φεύγουν ὕστερα καὶ πᾶνε
θλιμμένα κι ἄφωνα ξανά...

ΛΑΜΠΡΟΣ ΠΟΡΦΥΡΑΣ.

Ο ΒΑΣΙΛΙΑΣ ΤΩΝ ΚΟΥΔΟΥΝΙΩΝ.

Μιά φορὰ κι ἕναν καιρὸ ἦταν ἕνας βασιλιάς.

Τὸ παλάτι του ἦταν χτισμένο σ' ἕνα ἐρημικὸ μέρος ἀπὸ
μαῦρο γρανίτη· με παράθυρα κόκκινα. Κατοικοῦσε λοιπὸν
μόνος του μέσα σὲ τοῦτο τὸ παλάτι κι ὅλη τὴ μέρα σουλά-
τσερνε ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη. Κάπου - κάπου γυροῦσε καὶ κοι-
τοῦσε τὸ πρόσωπο του στοὺς καθρέφτες, με τὰ μαῦρα τὰ
μαλλιά, τὰ μαῦρα του τὰ μάτια πὺν σταματοῦσαν πάνω
στὰ κρῖνα τῶν ἀνθογαλιῶνε πὺν εἶχανε τὴν ἄσπρδα τοῦ
σεληνίτη ἢ ἀφουγκραζότανε τὴν ὥρα πὺν τραγουδιώτανε
ἀπὸ ἕνα μακρουλό, παλιό, καρυδένιο ρωλόι. Ἐπειτα, πάλι
ξακολουθοῦσε τὸ περπάτημα του.

Μιά μέρα πὺν ὁ ἀγέρας φυσοῦσε με κάτι βαθυγάλανα
φτερά, συνεπαίροντας τὸ κίτρινο χουσάφι πὺν ἀπλωνότανε
στὰ φυλλώματα τῶν δεντρῶνε σὰν λεπτοκάμωτο μετάξι, σκέ-
φτηκε νὰ δώσει ἕνα πανηγύρι στὸν τόπο ἐτοῦτον ὅπου οἱ
ὑποταχτικοὶ του πολλοὶ λίγοι ἦτανε. Ἐνα βράδυ λοιπὸν
πὺν τὸ φεγγάρι, σὰ μιὰ ἄσπρη φιλιτισένια σφαῖρα, σκορ-
ποῦσε πάνω στὰ σκεβρωμένα κορμιά τῶν δεντρῶνε καὶ πᾶνε
στὰ συντριβάνια τοῦ κήπου τὸ γαλαχτερό του ἀσήμι, φώ-
ναξε κάποιον φημισμένο τεχνίτη καὶ τοῦ παράγγειλε νὰ
κἀμει ἕνα ἵπποδρόμιο με ψεύτικα ἄλογα.

Τὴ νύχτα ὅλη δὲν κοιμήθηκε.

Ξαπλωμένος σ' ἕνα μαξιλάρι, πὺν εἶχε κεντητὴ μιὰ
πεταλοῦδα ἀσημένια πὺν πετοῦσε πάνω ἀπὸ γεράνια κή-
που, καθώτανε μᾶνοιχτὰ μάτια.

Σκέφθηκε πὺν ἔπρεπε νὰ πᾶει νὰ σεργιανίσει ὅλα τὰ
ὑπόγεια μέρη τοῦ παλατιοῦ πὺν εἶχανε χαλιὰ ἀπὸ κόκκινο
χουσάφι ξαπλωμένα χάμω. Στὸς τοίχους κρεμόντουσαν
βυσινιὰ παννιὰ κεντημένα στὶς ἄκρες με κάτι ὄστρακα θα-
λάσσια, βροισκόντουσαν τοπάτζια σὲ κάτι ὠράρια ἀπὸ πρά-
σινο βελούδο, ρουμπίνια πάνω σὲ φειδάκια ἀπὸ κίτρινο
χουσάφι, χρυσόλιθοι σὲ ὄστρεῖνα βραχιόλια, ἀμέθυστοι
σὲ γαλανὰ χάντρα καὶ ἠλιόπετρες σὲ ἄσπρο ἀσήμι. Κι
ἄρχισε νὰ περνᾶ ἀπὸ τοὺς μακροὺς διάδρομους με τοὺς
χρυσταλλένιους καθρέφτες, ἀφοῦ πῆρε κι ἔξωσε τὸ σπαθί
του.

Στους τοίχους ὄπλα παλιά.

Καὶ περπατοῦσε· καὶ τὸ βῆμα του χτυποῦσε κι ἀντηχοῦσε σὰν τὸ μονότονο χτύπο τοῦ κομπολογιοῦ, ὅταν ἄξαφνα ἀντίκρουσε νῶροχεται πρὸς τὸ μέρος του ἑνας ἄλλος ἄνθρωπος. Στὴν ἀρχή, ταραχτήκε γιατί τοῦτος ὁ ἄνθρωπος ποὺ περπατοῦσε γιὰ νὰ ρθεῖ κοντά του, ἔμοιαζε μὲ τὸν ἑαυτό του.

Σταμάτησε, ἔβγαλε τὸ σπαθὶ του κι εἶπε:

— Ποιὸς νᾶσαι, ξένε;

Καὶ κείνος ἀποκρίθη.

— Ποιὸς νᾶσαι;

Τὰ μαῦρα μαλλιά του πέφτανε μπροστά στὸ πρόσωπο του, τὸ μισοσκεπάζανε δίνοντας του μιὰν ἔκφραση πόνου. Φοβισμένος δὲν ξανάπε τίποτε· μόνο προχώρησε, προχώρησε μέσα στους διαδρόμους μὲ τὰ μεγάλα μαῦρα ἑβένινα ἀγάλματα τῶν προγόνων του ποὺ πέθαναν ἀπὸ ἕνα παρᾶξενο εἶδος τρέλλας. Κανένας, βέβαια, δὲν ἔμεινε στὸν τόπο τοῦτο ποὺ νὰ μπορεῖ νὰ περιγράψει αὐτὸ τὸ εἶδος τῆς τρέλλας ποὺ εἶχε σκοτώσει ὅλη τὴν γεννιά του μὲ τὸν πιὸ φριχτὸ θάνατο ποὺ μπορεῖ κανένας νὰ φανταστεῖ. Ἔτσι, σὲ μιὰν ἀκαθόριστη ρέμβη, τράβηξε γιὰ τὸν κῆπο μὲ τὰ ψηλά μαῦρα ξωτικά δέντρα ποὺ γέροναν τοὺς κλώνους τους πάνω ἀπὸ τὰ συντριβάνια, σὰ νὰ θέλανε νὰ βρέξουν τὰ φύλλα τους στὸ ἀσήμι τοῦ νεροῦ, μὲ τὸν κισσὸ ποὺ τὸ πράσινο μαραγκιασμένο κορμί του προσπαθοῦσε νὰ πάρει ζωὴ ἀπὸ τὸ νερὸ ποὺ ξεχειλοῦσε σὰν κομμάτια γαλαχτεροῦ σεληνίτη μεσ' ἀπὸ τίς γούρνες. Κι ἦρτε κοντὰ σ'ἕνα συντριβάνι καὶ ξάπλωσε στὸ πλαῖνὸ ἀνάκλιτρο, τὸ μαρμαρένιο, μὲ τίς κόκκινες φλέβες. Ἀπέναντι ὅμως ἀκριβῶς, βρισκώταν ὁ ἄλλος μὲ τὰ σμαραγδένια μάτια ποὺ τὸν ἀκολουθοῦσε πάντα ἀμίλητος. Ἔτσι, νόμισε κι ὅλας πὼς φοροῦσε μιὰ γλαμύδα ἀπὸ μετάξι ποὺ τὴν στολίζανε πολλὰ ζαφείρια. Μὲς ἀπὸ τὰ ἀσημένια κορμιά τῶν δεντρῶν, μὲ τὰ κλαριά ποὺ μοιάζανε σὰν ἄρπες ἰριδένιες, ξεχώρισε τὰ χρυσὰ φουσκωτὰ μάτια τοῦ φεγγαριοῦ, ἐνῶ τριγύρω του ἦ νύχτα, σὰν ἀυλητρίδα, ξακολουθητικὰ φουσοῦσε τὸν αὐλὸ της, βγάζοντας ἕναν κατανυχτικὸ μουσικὸ ἦχο. Τοῦ φάνηκε κι ὅλας πὼς ἡ νύχτα φοροῦσε μιὰν ἀσημένια σάρπα βαμμένη ἀπὸ θαλασσὶ χρῶμα. Τὰ μάτια του φοβισμένα προσπαθοῦσαν νὰ διακρίνουν τὸ πρόσωπο τοῦ εἰδώλου του ποὺ

βαφότανε μὲ τὸ μελί χρῶμα τοῦ φεγγαριοῦ, μὲ μαῦρα μάτια, μὲ βυσινένια χεῖλη, γεμάτα ἀπὸ ἡδονή. Γρήγορα, τράβηξε τὸ σπαθὶ του καὶ εἶπε:

— Ποιὸς νᾶσαι;

Καὶ ἡ σιωπὴ ἀπάντησε:

— Ποιὸς νᾶσαι;

Κάτι μικρὰ πουλιὰ ποῦχαν κουρνιασει στὰ φυλλώματα ἑνὸς δέντρου, τρομαγμένα βγάλανε τὰ κεφαλάρια τους κάτω ἀπὸ τίς φτεροῦγες, ἀφήκαν μιὰ φωνὴ τρόμου καὶ πέταξαν σ'ἕνα ψηλὸ, μαῦρο δέντρο. Ὁ Βασιλεὺς πλησίασε κοντὰ στὸ συντριβάνι, πέταξε τὸ βελούδινο φόρεμα του καὶ τέντωσε τὸ σπαθὶ του.

— Ποιὸς νᾶσαι λοιπόν; καὶ τί ζητᾶς ἀπὸ μένα;

Καὶ τὸ εἶδωλό του ἀπάντησε:

— Ποιὸς νᾶσαι λοιπόν; . . . Καὶ τί ζητᾶς ἀπὸ μένα; Σιωπῆ.

Σὲ λίγο ἀντήχησε ἕνα φριχτὸ γέλιο.

Φοβισμένος πλησίασε τὸ νερὸ ποὺ ἔμοιαζε μὲ μιὰ ἀστραφτερὴ πλάκα ἀπὸ ἀσήμι.

Τὸ συντριβάνι δὲν ἔτρεχε καὶ τὸ νερὸ ἦταν ἡσυχο.

Μερικὰ νυχτερινὰ ἔντομα πετοῦσαν ἀφίνοντας κάποιο μελαγχολικὸ ἦχο στὸ διάβα τους. Μιὰ ξωτικὰ πεταλοῦδα ἦρτε καὶ κόλλησε πάνω σὲ κάτι τουλύπες ποὺ γέροναν βαριά τὰ σώματα τους πρὸς τὸ ἀσήμι τοῦ νεροῦ. Στὸν ἀσημένιο καθρέφτη τοῦ νεροῦ, ἀντίκρουσε καὶ πάλι τὸ εἶδωλό του.

Ἦτανε γυμνὸ τὸ σῶμα τοῦ ἑαυτοῦ του. Τὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ τὸ ἔβαφε κάτω, στὰ πόδια, μένα ὀπάλινο γκριζοχρῶμα, ἐνῶ οἱ γλουτοὶ του καὶ τὰ ἄλλα μέλη τοῦ σώματος του εἶχαν ἕνα ὑακίνθινο ἀσημένιο χρῶμα. Ἡ κάθε γραμμὴ ξεχωρίζοτανε καλὰ-κολὰ, ἀπὸ τὸ πρόσωπο του μὲ τὰ λάγνα χεῖλη καὶ τὰ μαῦρα σὰν ἑβέννος μαλλιά. Τρομαγμένος παρατήρησε πόσο ὠραῖο ἦτανε τὸ σῶμα τοῦ εἰδώλου του, παρατήρησε τὰ μέλη του πόσο ὠραῖα φαινότουσαν μὲς τὸ φῶς ποὺ ἔχυνε πάνω τους τὸ φεγγάρι· καὶ ἔσκυψε, ἔσκυψε, ἔσκυψε καλὰ νὰ δεῖ τὸ πρόσωπο τοῦ εἰδώλου του.

Ἄλλοίμονο!

Τὸ ἴδιο φριχτὸ γέλιο ἀντήχησε καὶ μιὰ κουκουθᾶγια ποὺ κούρνιαζε σ'ἕνα κυπαρίσσι πέταξε ἀφίνοντας τὸ φερό τραγοῦδι της.

Τὰ μάτια του φαινότουσαν σὰν ἀπὸ ἄμπαρο καμωμένα, μὲ δυὸ χρυσῆς καμάρες ἀπὸ πάνω· τὰ μάγουλά του γλωμά, τὰ μαλλιά του γαλανὰ σὰν τὸ βαθύτερο μέρος τῆς θάλασσης. Γιὰ πολλὴν ὥρα, καθότανε καὶ θαύμαζε τὸ εἶδωλο του· πόση ἦτανε ἡ ὁμορφιά του! . .

Ἄνάσανε. . . Ἄπλωσε τὰ χέρια του καὶ ζήτησε νὰ φιλήσει τὰ χεῖλιά του.

Καὶ ἀμφιβάλλοντας γιὰ κάτι ποῦ ἴσως νὰ μὴν πρόσεξε καλά, πλησίασε καὶ πάλι κι εἶδε τὸ γυμνὸ τὸ εἶδωλο τοῦ κορμιοῦ του μὲ τὶς ὠραῖες γραμμές, τὰ χεῖλια του ποῦ μοιάζανε σὰν δυὸ μαλαματένια τόξα, τὰ νύχια τῶν ποδιῶν του ροδαλὰ βαμμένα, τοὺς μαστοὺς του, τὰ πιὸ κρυφὰ μέρη τοῦ σώματος του· κι ἀνάσανε ξανά ἀπὸ τὴ χαρὰ του. . .
Μὰ ἄξαφνα :

— Ποιὸς εἶσαι ;

Καὶ σήκωσε τὸ σπαθί του, ἔτοιμος νὰ χτυπήσει αὐτὸν ποῦ χρόνια τώρα ἔβγαινε μπροστά του, σὰν ἓνα τρομερὸ φάντασμα.

Προχώρησε καὶ τὸ σπαθί του χτύπησε μιὰ πέτρα. . .

* *

Τὴν ἄλλη μέρα, σκέφτηκε πάλι γιὰ τὴ γιορτή, πὼς ἔπρεπε νὰ βάλει σ' ὅλους τοὺς πύργους του καὶ σ' ὅλες τὶς πόρτες κουδούνια καὶ καμπάνες καὶ πὼς ἔπρεπε νὰ στείλει ἀνθρώπους νὰ φέρουνε κοῖνα καὶ μενεξέδες καὶ κρεμεζιά τραντάφυλλα. Ὅλα αὐτὰ τὰ φέρανε μέσα οὐ κανίστρα κι οἱ διάφοροι τεχνίτες ἀρχίσανε νὰ στολίζουν τὸ παλάτι.

Οἱ μέρες περνοῦσαν καὶ πότε σκεφτότανε πὼς ὁ χαρκτηῖρας τῆς γιορτῆς ἔπρεπε νὰναὶ λαϊκός, πότε πὼς ἔπρεπε νὰ προσκληθοῦν καὶ ἀπὸ ἄλλους τόπους κι ἄλλοι ἀρχόντοι γιὰ νὰ τιμήσουν τὶς γιορτὲς τοῦ τόπου του.

Στὴν χώρα ἀρχίσανε νὰ μαζεύονται σιγά - σιγά, μαζὺ μὲ ἄλλους, καὶ οἱ γῦφτοι ποῦ φέρανε μίαν ἀπαίσια ἀρρώστια καὶ βρῶμα σὺλο τὸν τόπο.

Ἦρθαν καὶ μερικοὶ Ἑβραῖοι ποῦ κρατοῦσανε στὰ χέρια τους χρήματα ἄλλων τόπων κι εἶχανε μεταξωτὰ μὲ γαλανὰ πουλιὰ γιὰ πλουμιά, καὶ μυροδιῆς σὲ κάτι ἀλαβάστρινα μπουκάλια ποῦ τὶς διαλαλοῦσανε πολὺ.

Ἦρθαν κι οἱ παπᾶδες ποῦ ἔπρεπε νὰρχίσουνε τὴ

γιορτὴ μὲ τὰ πρῶτα ἱερὰ γράμματα, ντυμένοι σὲ μακρὰ φαρδομάνικα ρούχα μαῦρα· καὶ θὰ καίγανε τὸ λιβάνι μέσα στὰ ἱερὰ σκεύη τὰ πλουμισμένα μὲ φρέδια.

Κι ὁ Βασιλιάς τᾶβλεπε ὅλα αὐτὰ καὶ χαιρώτανε κι ἀναγάλλιαζε.

Μιὰ μέρα, πρόσταξε νὰ κάμουν πρόβες τῆς γιορτῆς.

Ἐκεῖνος πῆγε μονάχος, κλείστηκε μέσα στὴν πιὸ σκοτεινὴ κἀμαρα καὶ περιέμενε νὰκούσει τοὺς ἦχους τῶν κουδουνιῶν.

Μὰ νὰ σου πάλι, τὸ εἶδωλο τοῦ ἑαυτοῦ του, πιὸ ὁμορφο ἀπὸ κείνη τὴ βραδιά, μὲ τὰ μαῦρα μάτια ποῦ τὸν κοιτοῦσαν καὶ ποῦ ζητούσανε νὰ ψάξουν τὰ βάθια τῆς ψυχῆς του.

Τρομαγμένος, δὲ μίλησε, παρὰ κάθισε πάνω σὲνα θρόνι μὲ κάτι μαῦρα πουλιὰ, ἔβγαλε τὸ σπαθί του ἀπὸ τὴν θήκη του, ἀκούμπησε τὴ μύτη του κάπου καὶ ἔπειτα τὸ κεφάλι του πάνω στὴν σκαλισμένη λαβή.

Ἀπὸ τὴν αὐγὴ λοιπόν, ἀρχίσανε νὰ μαζεύονται γύρω ἀπὸ τὸ παλάτι οἱ γῦφτοι γιὰ νὰ δοῦνε πὼς θὰ χτυποῦσαν τὰ κουδούνια. Στὴν ἀρχή, ἓνας ἦχος ἀπὸ μιὰ κόκκινη χαρὰ ζύγιαζε τὰ φτερά του, σὰν τὸ γεράκι ποῦ θέλει νὰ πέσει σὲ κάποιο μικρὸ πουλί μὲ φτεροῦγες ροδαλές ποῦ ἀφρόντιδο τραγουδᾷ σὲ κάποιο κλαρί, κι ἔπειτα τριγυροῦσε μέσα σὺλη τὴν ἀτμόσφαιρα χτυπώντας τα ρυθμικὰ ἀπὸ χαρὰ.

Δὲν τὴν ξεχώριζε κανένας ἀπὸ τὰ γλυκὰ τραγούδια καὶ δὲν μποροῦσαν οἱ γῦφτοι νὰ μὴ θαυμάσουνε τὴ μουσικὴ ποῦ χυνότανε σὺλη τὴν ἀτμόσφαιρα.

Κι ὁ Βασιλιάς, κρυμμένος στὸ ὑπόγειο, ἀγωνιοῦσε καὶ γύρευε μέσα στοὺς ἦχους τῶν κουδουνιῶν νὰ διακρίνει τὰ πιὸ παρᾶξενα πράγματα καὶ νὰ μεθύσει ἀπὸ χαρὰ. Σιγά - σιγά ὅμως ἔφτασαν ἴσαμε τὰ αὐτιά του κι οἱ λαμπροὶ ἦχοι τῶν κουδουνιῶν. Κι ἓνα τραγούδι ἀρχισε νὰ ξεχειλίζει μὲς ἀπὸ τὰ φυλλοκάρδια του :

— Μοῦπαν γιὰ τὰ μάτια σου πὼς εἶνε γιαλιστερὰ πιότερο ἀπ τὸ κρύσταλλο, μοῦπαν πὼς ἡ σάρκα σου εἶνε πιὸ ἄσπρη ἀπὸ τὸ φιλντίσι, μοῦπαν γιὰ τὰ χεῖλια σου πὼς εἶνε κόκκινα σὰν τὰ κεράσια. . .

— Ὠραῖε μου. . .

— Γλυκὲ μου ἑαυτέ μου, ποῦ μέσα σὲ τοῦτο τὸ παλάτι κατοικᾷς. . . Μὲς τὴν ψυχὴ σου ἔλαμψον τρομερῆς γλῶσσης

φωτιᾶς καὶ μιὰ κόκκινη πυρκαγιά σκέπασε τοὺς ἑπτὰ οὐρά-
νοὺς τῆς ψυχῆς σου!

— Ἀμήν! —

— Σήκω ἀπὸ τὸ στρῶμα τῆς ἀρρώστιας πού τόσο
καιρὸ σοῦ τρώει τὰ σωθικά· ξύπνα, ὦ ἑαυτέ μου, μὲς τὸ
παλάτι σου καὶ διώξε τὸ τρομερὸ πουλι πού κράζει τὶς
νύχτες ἀπαίσια καὶ σοῦ σκίζει τὴν καρδιά. Παρακαλᾶσε,
ἄνοιξε τὰ ροδοπέταλα τῶν ὀφθαλμῶν σου νὰ δῶ τὰ γαλανὰ
μάτια τῆς ψυχῆς σου πού σβύσανε μὲς τὸ σκοτάδι, μὲς τὸ
ρημάδι τὸ παλάτι σου γιὰ πάντα...

— Ἀμήν... —

Σώπασε.

Ἐνα γέλιο φριχτὸ ἀντήχησε σῶλη τὴν αἶθουσα·
γέλιο γεμάτο φρίκη, γέλιο πού σαλεύει τὰ φρένα φριχτά,
φριχτά.

Τὰ κουνδούνια ξακολουθοῦσαν νὰ σημαίνουν χαρού-
μενα κι οἱ διάφοροι ἦχοι τραγουδοῦσαν· πῶς τραγουδοῦ-
σαν τὴν χαρά!

Τὸ βράδυ, γιὰ νὰ δείξουνε τὸν θαυμασμό τους, ὅλοι
ὅσοι μαζευτήκανε νὰ δοῦνε τὴν πρόβα τῆς γιορτῆς, ἀνά-
ψανε φωτιές.

* * *

Ἡ μέρα τῆς γιορτῆς ἔφτασε.

Ἀπὸ βραδύς, παραμονή, ἀνάψανε φωτιές πού πάνω
τους οἱ παπᾶδες ρίχνανε λιθάνι, σμύρνα, ἄλδη καὶ βεν-
ζόη. Μιὰ μυρωδιά ἀπλωνόταν σῶλη τὴν ἀτμόσφαιρα
γεμάτη ὀμορφιά. Τὰ κουνδούνια ἀχοῦν ρυθμικά μὲ γλυ-
κοὺς τόνους· τὰ κουνδούνια μὲ τὰ λαρυγγία τους· οἱ μεγάλες
καμπᾶνες βαροῦνε ἀργά - ἀργά μὲ μιὰ φωνὴ θλιθερὴ· κι
ἦτανε χαρά, κι ἦτανε χαρά...

Ἡ σελήνη γλωμῆ, πανέμνοστη κυρὰ καμαροφρυδᾶ,
φάνηκε ξέστηθη, σχεδὸν γυμνή, νὰ χορεύει φορώντας λαμ-
πρὰ διαδήματα.

Ἐνας ρυθμὸς καὶ μιὰ κανονικὴ κίνηση, εἰς τὸ ῥωλο-
γιοῦ τὸ πᾶνε κι ἔλα, κινόνιζε τὰ πάντα μὲ μιὰν ἀκριβεία
καταπληχτικὴ.

Κι ἀρχίσαν, ὅλοι ὅσοι ἦρθαν γιὰ τὴ γιορτή, νὰ
τραγουδοῦν καὶ νὰ χορεύουνε. Τὰ τραγοῦδια καὶ οἱ κινή-
σεις τῶν χορευτῶν βρισκόντουσαν σὲ μιὰ ἁρμονία. Οἱ χο-

ρευτὲς κουνιῶντουσαν, παθιασμένα σὰ νὰ γκομαθοῦσαν οἱ
σᾶρκες τους πάνω σὲ ἀόρατα μπράτσα καὶ σιγά - σιγά ἐρε-
θίζόντουσαν. Τὰ φλάουτα τῶν γύφτων, οἱ χτυποὶ τῶν
ταμποῦρων, τὰ κουνδούνια, οἱ μουσικὲς πού χουγιάζανε,
τὰ πάντα δύναν ἓνα τόνο γεμάτο πάθος. Οἱ κινήσεις τῶν
χορευτῶν γρήγορες, πιὸ βαθεῖες, πιὸ παθητικὲς, πιὸ λά-
γνες. Τὰ πρόσωπα τους φαινόντουσαν κόκκινα σὰν ἀπὸ
αἷμα βαμμένα, καὶ τὰ μάτια ὀρθάνοιχτα, σὰν δυὸ μελανὲς
τρύπεζ πού κοιτοῦσαν τὸ ἄπειρο. Κι ἀρχίζονε σιγά-
σιγὰ νὰ τρέμουνε καὶ στὸ τέλος κάθε χοροῦ βγάζονε
στοργιὰ φωνὴ γεμάτη φρίκη, γεμάτη τρέλλα. Ὁ ἐρεθι-
σμὸς γίνηκε τόσο πού ὅλο τὸ πλῆθος οὐρλιαζε μανιασμένο.
Ἀνάψαν ἀμέσως πλῆθος πυροφάνια καὶ τὰ πετούσανε
στὸν ἀέρα. Μιὰ φριχτὴ τρέλλα θαρρεῖς καὶ κυθεροῦσε
ὅλη τὴ γιορτή, μιὰ τρέλλα πού τὸ γέλιο τῆς ἦτανε τὸ
πιὸ φριχτὸ γέλιο πού ἀνθίζει πάνω στὰ χεῖλη, μὲ ἀφροὺς
ἀπὸ αἷμα, πού τὰ μάτια σβύνονται καὶ φαίνεται μόνο
τὰ σπράδι τους, πού μὲς τὸ μυαλὸ χορεύουν ἄγρια φαντά-
σματα πανύψηλα, σὰ νὰ χτυπᾶνε ρυθμικά τὰ χέρια τους
τὰ ματοθαμμένα. Κι ἡ γιορτὴ βεῖσκαται στὴ λαῦρα τῆς
κι οἱ παπᾶδες προχωροῦν σὲ μιὰ γραμμὴ, μὲ τὰ μαῦρα
ροῦχα τους, μὲ τὰ κίτρινα πρόσωπά τους πού μόλις διαγρά-
φονται μὲς τὸν ἀχνὸ τοῦ λιθανιοῦ, τὰ τραγικά πού κλεί-
σανε μὲς τὴν ψυχὴ τους τὴν τρέλλα. Ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρὸ,
κόκκινα πυροφάνια χύνουνε σταλαματιά - σταλαματιά τὸ
αἷμα τῆς καρδιᾶς τους, κόβουνε τὸν ἀέρα σὰν ἄστρα καὶ
πελώριες γαλανὲς φωτιές βγαίνουν θαρρεῖς ἀπὸ τὰ
σπλάχνα τῆς γῆς πού ἀγκομαχᾶ.

Ὁ Βασιλεὺς, ντυμένος μένα φόρεμα βαμμένο ἀπὸ θα-
λασσινὴ πορφύρα, βλέπει τὸ ὑπέροχο θέαμα τῆς τρέλλας
πού κινιότανε γύρω του. Μὲς τὴν ψυχὴ του, ἓνα γέλιο
σπαρατᾶ φριχτὸ, πού τὸ ἀκολουθοῦσαν τὰ ρυθμικά τρα-
γοῦδια τῶν κουνδουνιῶν.

Μὰ τόσο φοβήθη πού, γρήγορα-γρήγορα, τρέμοντας
ἀγκορμος παράτησε τὸ σπαθί του καὶ λαχανιασμένος ἄρ-
χιζε νὰ τρέχει μὲς τὰ πιὸ σκοτεινὰ ὑπόγεια τοῦ παλατιοῦ
του. Τὸ λαμπρὸ διάδημα πού φοροῦσε γίνηκε χίλια κομμά-
τια χάμω, στὰ πόδια του, ἐνῶ ἄξαφνα βγήκε μπροστὰ του
τὸ εἶδωλο του.

"Άκουσε τὸ τραγοῦδι τοῦ ρωλογιοῦ, σταμάτησε καὶ με
ραγισμένη φωνὴ ἀπὸ τὸν φόβο εἶπε:

— Ποιὸς νᾶσαι λοιπόν;

Μὰ μες τὴν ψυχὴ του ἡ τρέλλα ἄρχισε νὰ μπήγει τὰ
νύχια της, οὐρλιάζοντας σὰν ἓνα δαιμονισμένο ὄρνεο.
Προσπάθησε νὰ ἡσυχάσει τὸν ἑαυτό του· μὰ νὰ τον ἄξαφνα
καὶ βλέπει μπροστά του τὸ εἶδωλο του, πού τὰ μαῦρα
μάτια του προσπαθοῦσαν νὰ δοῦν τὰ βάθια τῆς ψυχῆς
του. Ἄρχισε νὰ τρέμει ἀπὸ τὸν φόβο του καὶ πῆγε σὲ μιὰ
γωνιὰ καὶ ἔκρυψε τὸ πρόσωπο του μες τὰ χέρια του.

Ξαφνικά, τὸ ἴδιο γέλοιο μέσα σὲ τοῦτο τὸ σκοτάδι
ἀντηχᾷ καὶ μιὰ ἀνάσα νοιώθει νὰ τοῦ χαϊδέβει τὸ πρό-
σωπο του. Πῆρε ἓνα σπαθὶ πού στὸν τοίχο κρεμῶταν κι
ἄρχισε νὰ χτυπᾷ με ὅλη τὴ δύναμη τὸ εἶδωλο του.

Γιὰ ὥρα πολλὴ δὲν ἀκουγῶταν τίποτε ἄλλο ἐδῶ-κάτω
παρὰ ἡ κλαγγὴ τοῦ σπαθιοῦ πού χτυποῦσε δεξὰ-ξερβά,
πάνω-κάτω, πού χτυποῦσε σφυρίζοντας σὰν ἓνα φεῖδι με
κόκκινα μάτια. Καὶ ἀποσταμένος σὲ λίγο ἀγκούμπησε κάπου
καὶ εἶπε ὁ Βασιλιάς:

— Κοιτᾶτε πόσο εἶνε ὠραῖο αὐτὸ τὸ εἶδωλό μου·
σὰν κοῖνο, σὰ ρόδο...

"Ἐξω, τὸ πλήθος οὐρλιάζε ἄγρια κι ἄρχινοῦσε πάλι τὸν
χορὸ του. Ἐνα φῶς, σὰν κόκκινο αἷμα, περιόλουζε ὅλη τὴν
ἀτμόσφαιρα. Ἡ νύχτα, μαύρη, φτερούγιζε γύρω ἀπὸ τὴν
ἄγρια γιορτῆ. Τίποτε δὲν ἔμενε πού νὰ μὴν πάρει τὴν πιὸ
τραγικὴ μορφή τῆς τρέλλας καὶ νὰ μὴ χύσει πάνω σὲ ὅλη
τὴ γιορτῆ τὴν φρίκη. Ὁ μαῦρος κι ἄχαρος ρυθμὸς χτυ-
ποῦσε τὰ φτερά του πάνω στὰ κουνούνια, με τὰ ὁποῖα ὁ
βασιλιάς στόλισε ὅλο τὸ παλάτι. Κάτι πού σέρνει μιὰ φρίκη
καὶ μιὰ τρέλλα-ὄμοιο με τὴν στιγμὴ ὅπου τὸ μυαλό σαλεύει,
σπάρταρὰ μένα φριχτὸ πόνο.

Τὸ πρωί, ξεσκεπάσαν τὸ ψεύτικο ἵπποδρόμιο. Ὁ
Βασιλιάς κρυμμένος δὲν τολμοῦσε νᾶντικρύσει τὰ ἄλογα
πού γυρνοῦσαν γύρω ἀπὸ τὸν πανήψυλο στῦλο. Μιὰ φρι-
χὴ τρέλλα μέσα σὲ ὅλο του τὸ κορμὶ χτυποῦσε τὰ μαῦρα
τὰ φτερά της καὶ ξαπλωμένος πάνω σὲνα βένετο ντιβάνι
ἀγκομαχοῦσε, ἐνῶ στὸ στόμα του ἓνας κόκκινος ἀφρὸς ξε-
χειλοῦσε καὶ ἔσταζε πάνω σὲνα χαλί ἀπὸ μαῦρο μετᾶξι.

Πάνω στὰ ἄλογα τοῦ ἵπποδρόμιου, κάτι ρήγιστες με
μαλλιά φλωροκαπνισμένα καθαλλικεμένες, τραγουδοῦσαν

Μισοπεθαμένος ὁ Βασιλιάς ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρὸ, ὁ
τρόμος τὸν ἔκανε νὰ ἀνατριχιάζει. Στήλωνε τότε τὰ μάτια
του κάπου. Καὶ τὸ τραγικὸ γέλιο ξεσποῦσε παντοῦ.

Οἱ γῦφτοι με τὰ φλάουτα τους τραγουδοῦσαν. Ἡ
τρέλλα, καθισμένη πάνω στὸ πιὸ ψηλὸ πύργο τοῦ παλατιοῦ,
με τὸ κεφάλι πού τὸ στολίζουν ξέμπλεχα μαλλιά ἀγκομ-
πησμένο στὰ γόνατα, ἔσκουζε στριγγά.

Πένθιμα οἱ παπᾶδες ἄρχισαν νὰ τραγουδᾶν.

— Ὤϊμένα. —

«Σήμερα ἡ στερνὴ μέρα πού λύνονται τὰ χέρια, πού
λύνεται ἡ ἀνέλπιδη ψυχὴ, πού χτυπάει τὰ φτερά της καὶ
βογγάει μέσα στὸ ἄπειρο...»

— Ὤϊμένα. —

«Ἡρθामε νὰ ποῦμε τὸ στερνὸ τραγοῦδι ὅλης τῆς γῆς
πού πρέπει νὰ στολίσουμε με θρῆνο καὶ με κλάμα, μάντιες
κι αὐτὸ. Ἀνέλπιδη, χτυπάει καὶ βογγάει μέσα στὸ ἄπειρο
μιὰ φρίκη...»

* * *

Ὁ Βασιλιάς βουβός, μελαγχολικὸς μέσα σὲ μιὰ μα-
κρουλὴ κάμαρη. Μπροστά του, ἓνα σεντούκι πού ἔχει ἓνα
πεθαμένο. Εἶνε μιὰ γυναῖκα τῆς γενιάς του. Δὲν εἶνε τώρα
μέσα αὐτοῦ παρὰ κάτι κόκκαλα καὶ τὰ μαλιά της τὰ χρου-
σαφωτά. Τὸ φέρετρο ἀπὸ ἀγάτη καὶ σαργώνυχο λαξευτὸ
μὲ γρανάτες καὶ κανελλόπετρες. Ἡ αἴθουσα ἡ στεναγμο-
γεμισμένη, γιομάτη ἀπὸ καρδιοφλόγωση, με τὴν ἄσπρη
φωνὴ τῆς σιωπῆς, σὰν βρῦση καταρρέουσα τὶς νύχτες, με τὰ
κυκλοδρομίσματα τοῦ φρικτοῦ θανάτου, με τὸν φλογοπόταμο
τῆς τρέλλας. Ἄνθη ναρκισσοκόκκινα καὶ κρινένια χρυσο-
φυλλα τὸ στολίζουν ἀκόμα.

Μες τὴν ψυχὴ του κάτι ἀόριστο ἄρχισε νὰ σαλεύει.

Τρομερὰ φαντάσματα περνοῦν ἀπὸ μπροστά του
ἄγρια. Λαχανιασμένος σκύβει καὶ παίρνει τὸ σπαθὶ του.
Ἐνας κρούς ἰδρωτῆς τὸν περιούζει. Τὸ πρόσωπο του
χλωμό, τὰ μάτια του ρεμβά, μέσα στὴν πιὸ φριχτὴ ἀγω-
νία. Ζήτησε νὰ φύγει, νὰ κρυφτεῖ στὰ πιὸ σκοτεινὰ ὑπό-
γεια.

Μὰ ἄξαφνα, ἀντήχησε τὸ φριχτὸ γέλιο. Στάθηκε καὶ
εἶδε τὸ εἶδωλο τοῦ σώματός του νὰ κουνάει τὰ χέρια του,
νὰ περπατᾷ με ἀνισόροπο βῆμα καὶ μιὰ μεγάλη κόκκινη

αύλακιὰ στὸ κίτρινο πρόσωπο του. Βουβός, κάπου - κάπου κοιτοῦσε παρᾶξένα ἐδῶ καὶ κεῖ, σὰ νὰ γύρευε νὰ φύγει. Ἄρχισε νὰ τρέχει πρὸς ὅλες τὶς μεριῆς βγάζοντας ἄγριες φωνές. Μὲ τὸ σπαθὶ του χτυποῦσε παντοῦ. Εἶδε τὴν πόρτα καὶ ὤρμησε νὰ φύγει· μὰ σὰ νὰ ἐνοιωσε κάποιο χέρι νὰ τοῦ ἄγγιξε τὸν ὄμο.

Γονάτισε παρακλητικά, μὰ μὴ βλέποντας παρὰ τὸ εἶδωλο τοῦ ἑαυτοῦ του ἄρχισε νὰ τὸ κυνηγᾷ, χτυπώντας τὰ πλευρά του μὲ τὸ σπαθὶ του.

Ἡ νύχτα σὲ λίγο θάρσῳταν καὶ ὁ Βασιλιᾶς πάλευε χτυπώντας μὲ τὸ σπαθὶ του. Τὸ αἷμα ἀπὸ τὶς πληγές του ἔτρεχε καὶ τὸ ἀγκομαχητὸ πού ἄφινε ἦτανε τρομερό.

Ἄπ ἔξω ἀκουγῶταν ἡ φωνὴ τῶν παπᾶδων.

— Ὁμίμενα. —

«Πόσο βαθὺς εἶνε ὁ πόνος.

Εἶνε βαθὺς ὁ πόνος μὲς τὴν ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου».

— Ὁμίμενα. —

«Πόσο βαθὺς εἶνε ὁ πόνος μὲς τὴν ἀνθρώπινη ψυχὴ».

Τὸ σπαθὶ τοῦ Βασιλιᾶ ἔσπασε καὶ κύλισε σὲ χίλια κομμάτια μὲνα τρομερὸ πάταγο ἀπὸ τὰ σπασμένα γυαλιὰ τῶν πανώριων καθρεφτῶν.

* *

Τὴν ἄλλη μέρα, βρήκαν μέσα στὸ πιὸ σκοτεινὸ ὑπόγειο ἓνα πτώμα φοιχτὰ παραμορφωμένο.

Κανένας ἀπὸ τὸ πλῆθος δὲν μποροῦσε νὰ πεῖ ποιὸς ἦταν αὐτὸς ὁ ἀνθρώπος πού τὸν βρήκανε σκοτωμένο.

Μερικὲς μοιρολογίστρες ἀρχίσανε νὰ σκούζουν πένθημα.

Λίγες γυναῖκες μὲ ξέμπλεχα μαλιὰ ἀλείφανε τὸ πτώμα μὲ μῦρα καὶ μόσκους καὶ τὸ τυλίξανε μέσα σὲ κάτασπρα σεντόνια, γλωμὲς ἀπὸ τὸν φόβο πού μέσα στὴν ψυχὴ τους φτερούγιζε.

Ἄλεξάνδρεια, 1926.

ΗΛΙΑΣ ΧΑΤΖΗΛΙΑΣ.

ΟΙ ΜΟΙΡΑΙΟΙ.

Τοὺς εἶδα σὰ σὲ σκοτεινὴ νὰ πασπατεῖουν σέρα,
νὰ ζοῦν τὶς νύχτες ἄπνοι, στ' ἀστέροια νὰ ξαμῶνουν
καὶ μὲς σὲ τρώγλες μ' ἀβουλιὰ τὸ κύπελλο νὰ ὑψῶνουν,
μιὰ ἀνάσα παίρνοντας βαθιὰ πρὶν πιοῦνε τὴ χιμαῖρα...

Χλωμούς στα πάγκα νὰ γυρνοῦν τοὺς εἶδα ὀλημέρα
- στρέφουν τὸ βλέμμα τους ἄλλοῦ σὰν κάποιο νάνταμώνουν -
καὶ μόλις πρὸς τὸ ἀπόδειπνο τὴν πολιτεία σιμώνουν,
τὴν ὥρα πού πουλιοῦ φωνὴ σκορπάει χαμοῦ φοβέρα.

Μ' ὅσα κρατᾶνε στὴν καρδιὰ καὶ μ' ὅσα ἡ νύχτι ἐμπνέει
μὲς στὸ σκοτάδι ἀργά, σκυφτοὶ βαδίζουν οἱ Μοιραῖοι
σὲ δρόμους πού σὲ τὸ φῶς ποτὲ δὲν ἔχουνε γνωρίσει,

Στὴν πολιτεία πού σὲ τὸ φῶς δὲ θ' ἀξιοθοῦν νὰ δοῦνε
καὶ μὲς στὴς νύχτας τ' ἄπειρο, στὴς πίκρας τὸ μεθύσι,
βαδίζουν ἄσκοποι καὶ πᾶν' πάνε τὸ φῶς νὰ βροῦνε.

ΚΩΣΤΑΣ ΓΑΛΗΝΟΣ.

ΚΡΙΤΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

ΠΑΝΩ ΣΤΙΣ "ΚΙΤΡΙΝΕΣ ΦΛΟΓΕΣ" ΤΗΣ ΜΥΡΤΙΩΤΙΣΣΑΣ.

I. ΟΥΣΙΑ.

Ἡ ἔμπνευση τῆς Μυρτιώτισσας εἶναι ἡ πιὸ γόνιμη πού μπορεῖ νὰ ὑπάρξει γιὰ τὴν ἀπλὴ λυρική ποίηση. Ἡ Μνήμη, ἕνα ἀπὸ τὰ μεγαλεῖτερα δῶρα τῆς φύσης, — πού τόσο πλουσιοπάροχα χαρίζει στὸν ποιητὴ — ποῦνε παιδί τῆς — ἀποτελεῖ τὴν κυριαρχοῦσα αἰτία. Αὐτὴ ξεθάβει ὅ,τι κατάλληλο ἀπ' τοὺς τάφους τοῦπα ρελθόντος· αὐτὴ δίνει τὸ πρῶτο ὕλικό, παραμορφωμένο ὅμως πάντοτε γιὰτὴν δὲν πρόκειται γιὰ τὴν ἐποπτειακὴ μνήμη ποῦνε πολὺ σπάνια. Τὸ ὑπόλοιπο τοῦ ἔργου συντελεῖται μέσα στὸ ἐντελῶς ποιητικὸ ἐργοστάσιο τῆς φαντασίας. Ἐκεῖ, ἡ παραμόρφωση γίνεται πλείρια* σὲ τρόπο ὥστε ἕνα πάθος μακρυνὸ μεταβάλλεται σὲ μιὰ ἀπόλαψη ἐνεστωτική, μιὰ ἀπόλαψη χωμένη σὲνα πόθο τωρινό.

Ἡ ἐπιθυμιὰ ἐκείνου πού ἔχασε. Ἡ νοσταλγία ἐκείνου πού ἄφησε. Τὸ στραγγάλισμα μιᾶς δυνατῆς Βούλησης πρὶν φθάσει στὸ τέρας τῆς. Ἡ στέρηση κάποιου ἐπιθυμητοῦ: Γεννοῦν μέσα τῆς μιὰ τάση ἀπαντοχῆς. ("Ἀχρογιάλι") Τὸ κενὸ πού πρὸς στιγμὴ σχηματίζεται, γεμίζει ἀμέσως ἀντίδραση. *Αἱ *Ὀχι! Δὲν εἶνε τόσο ἀπλὴ ἡ ψυχὴ τῆς.

Ἡ ἐγκατέρευση τῆς εἶνε ξένη. Δὲν ξέρει νὰ λησμονεῖ. Ἔτσι, ὅσο μεγάλος ὁ χαμὸς καὶ ἡ ἀπώλεια, τόσο μεγαλεῖτερη ἡ ἔνταση τῆς Μνήμης. Τὰ αἶτια τῶν ἀναμνηστικῶν ταξιδιῶν τῆς εἶναι διάφορα.

α) * (Σελ. 21 "Τώρα πού πάλι ἀρχίνησεν..." στ. 1-5).

Μπαίνοντας στὸ λιμάνι τῆς ἀσφάλειας καὶ γαλήνης, ἔπειτα ἀπ' τὴν κατάπαυση μιᾶς ἀγρίας μπόρας, ἀρχίζει τὴ νοσταλγία...

β) ("Ἀγάπες" σελ. 142 στ. 5-13).

Σύμφωνα μὲ τὸ νόμο τῆς σχετικότητος, μιὰ ψυχικὴ κατάσταση ἀνακαλεῖ μιὰν ἄλλη παρόμοιά τῆς. Πασχίζοντας κατὰ ἄλλο ἢ Μυρτιώτισσα ("Καὶ δὲ μανοῖζατε τὴ θύρα τοῦ παλατιοῦ") πού ἀνήμ-

* Μᾶς εἶναι ἀδύνατο νὰ παραθέσουμε ὅλους τοὺς στίχους πού ὑποδεικνύουμε γιὰ ἔλλειψη χώρου.

μπορη εἶναι νὰ τὸ ἀπολάβει, ξαναφέρει στὴ μνήμη τῆς ("οἱ ἀγάπες ξαναπροβάλλουνε θλιμμένα") ὅσα κάποτε πόθησε.

γ) Ἡ ἀναμνηστικὴ τάση τῆς ποιήτριας δὲν ὀφείλεται μόνο στὶς παραπάνω περιπτώσεις. Τὸ ποίημα "Κάτι μέσα μου" (σελ. 64) καὶ γενικὰ ὅλο τὸ ἔργο, φανερὰ φαίνεται ὅτι ἀνήκει στὴν ἰδιοσυγγρασία τῆς καὶ ἔχει βαθειὰ ἀπλωμένες τὶς ρίζες μέσα τῆς. Πίκρες, λαχτάρεις καὶ πόθοι δὲν πεθαίνουν παρὰ ζοῦν καὶ φωλιάζουν μεσ' τὴν ψυχὴ τῆς, σὰν στοιχιά.

Ἡ παραπάνω αἰτία, ὄντας κατὰ γενικό, ἀνήκει σ' ὅλους τοὺς ποιητῆς· γιὰτὸ καὶ δὲν μπορούμε νὰ τὴν πάρουμε ὡς διακριτικό. Ὅλων τὰ ποιήματα ὀφείλονται σὲ κάποια ἀναμνηστικὴ διάθεση. Ἀνάγκη νὰ ἐξετάσουμε ποιὰ εἶναι κείνα πού ὀρίζουν τὴ Μυρτιώτισσα ὡς ποιητικὴ ἀτομικότητα, μᾶλλον λόγια νὰ βροῦμε τὶς ἐνδόμυχες καὶ ὑποσυνείδητες κείνες ἀρχές ἀπ' τὶς ὁποῖες πηγάζει ὅχι μόνο τὸ ἔργο, παρὰ ὁ χαρακτήρας του μὲ τὸν ὁποῖο καὶ ξεχωρίζει.

α) Μητρικὴ στοργή. ("Στὸ γιό μου" σελ. 47 καὶ 48. "Χριστούγεννα" σελ. 68 καὶ 69).

Ἄς ἀφήσουμε κατὰ μέρος κάθε συγγίνηση ἀπ' τοὺς ἐξαισιους στίχους τῶν ποιημάτων αὐτῶν. Τὸ καθήκον μας, στὸ μέρος αὐτὸ εἶναι ἀντιειμενικότατο. Ἄν ἡ Μυρτιώτισσα ἦταν μόνο μιὰ ἀπλὴ μητέρα, ὅπως ὅλες, ἡ ἰδιότητά τῆς αὐτὴ δὲν θὰ ἦταν ἀρκετὴ γιὰ νὰ ἀποτελέσει ποιητικὴ ἀτομικότητα. Τὶ εἶναι τὸ μερικό, πού τὴν ξεχωρίζει ἀπὸ τὶς ἄλλες; Πολλὲς μητέρες ὑπάρχουν στὸν κόσμον καὶ ὅλες — γιὰ νὰ φέρουν ἕνα τέτοιο ὄνομα — πρέπει νὰγαποῦν τὰ παιδιὰ τους. Μόνο ὅμως μιὰ μητέρα ὑπάρχει πού ἀγάπησε τὸ γιό τῆς μὲ τὸν ἰδιάζοντα κείνον τρόπο, σὰ νὰ τὸν στερεῖται. Χωρὶς νὰ ποδοκιμάζω τὴ συνήθεια κατὰ τὴν ὁποία πρῶτη ἐνασχόληση μιᾶς μελέτης εἶναι τὸ ἀράδιασμα τοῦ ἀτομικοῦ βίου καὶ κατὰ συνέπεια τὴν τάση πολλὲς φορὲς στὸ νὰ συμφωνήσῃ ὁ ἄνθρωπος μὲ τὸν ποιητὴ, νομίζω πὼς, μὲ τὴν περίπτωση μας, μιὰ τέτοια ἐργασία θὰ ἦταν ἀχρηστὴ. Ἡ ἀνάλυση ἐνὸς τέτοιου ἔργου, ἂν εἶναι καλὴ, θὰ εἶναι καὶ ἀρκετὴ γιὰ τὴν κατανόηση τῆς Μυρτιώτισσας, ὡς ποιήτριας, γιὰ τὴν ὁποία καὶ μόνο πρόκειται.

β) ("Στὸν πύργο μου" σελ. 28—29, "Ἀδελφωσύνη" σελ. 66 καὶ 67 κ.ά.

Κι ὅλο τὸν πόνο θὰ πιῶ
Γιὰ νὰ πονῶ ἀδελφοῦλες μου
Ἐγὼ γιὰ ὅλες σας μαζύ.

Ἄπ τὰ ποιήματα αὐτὰ κι ἅπ τὰ λόγια πού ἀντιγράφω, καταλαβαίνουμε πὸς μιὰ ἄλλη ιδιότητα τῆς ποιητικῆς τῆς ἀτομικότη-
τας εἶναι ἡ ἀγάπη· καὶ κείνο πού τὴν ξεχωρίζει ὁ ἄλτρουϊσμός.
Τὸ συναίσθημα τῆς εἶναι πλατὺ σὰν τὴ θάλασσα, εἶνε ἀπέραντο.
Δὲν σταματᾷ πουθενά· ἀγκαλιάζει τὸ πᾶν. Ὁ ἄλτρουϊσμός τῆς μᾶς
κάνει νὰ νοιώσουμε τὸν ἀνώτερο ἄνθρωπο.

γ) (“Σ’ ἀγαπῶ” σελ. 53 καὶ 54, “Πόθος” σελ. 99 καὶ 100, “Πά-
θος” σελ. 101, “Voluptas” σελ. 102 καὶ 103, “Ξεψύχισμα” σελ.
104 καὶ 105 “Γλυκειὰ Ἐρωτῶ” σελ. 106 καὶ 107).

Ἐρχόμαστε τώρα, μὲλα τὰ παραπάνω ποιήματα, στὴν κυριό-
τερη ιδιότητα, στὴν ὁποία ὀφείλεται ἴσως καὶ ὅλος ὁ χαρακτήρας
τῆς συλλογῆς. Καταλαβαίνουμε πὸς ἡ Μυρτιώτισσα εἶναι πλημμυ-
ρισμένη ἀπὸ ἔρωτα. Καὶ ἀναλύοντας τὸ συναίσθημα τῆς αὐτό, βλέ-
πουμε νὰ περιέχει δύο φάσεις ἐκ διαμέτρου ἀντίθετες.

1) Τὸν ἀνώτερο ἔρωτα:

Μπρὸς στὰ πόδια ἐδῶ
μὲ λαχτᾶρα σκορπῶ
τὸν πολύφυλλο ἀνθὸ
τῆς ζωῆς μου....

Ξανοίγω κάτι ἀπέραντο σὲ κάποιο βᾶθος
λαμπρότερο στὴν ὁμορφιά τὴν πρόσκαιρη στὰ νιάτα,
γλυκύτερο στὴν ἡδονὴ βαθύτερο στὸ πάθος.

2) Τὸν ἔρωτα ἢ καλύτερα, (“Πάθος”, “πόθος”, “voluptas”)
τὴν ὀρμὴ κείνη πού ἔχει σκοπὸ τῆς τὴν ἀπόλαψη μέχρι θανάτου.

ὦ! τί μὲ νοιάζει τότες κι ἂν κοπεῖ
τὸ νῆμα ἀπ τῆς Μοίρας μου τὰδράχι
ἀφοῦ θὰ νοιώθω πὸς θὰ σκορπιστεῖ
ἀπὸ ἡδονὴ τὸ εἶναι μου σὲ στάχτη.

Ἐννοεῖται πὸς καμμιά ἀντίφαση δὲν ὑπάρχει στὸ διπλὸ αὐτὸ
δικασμό: Διψᾷ ἀπὸ λάγνη ἡδονή. Νοιώθει τὸν πόθο μέσα στὸ
αἷμα τῆς. Δὲν διστάζει νὰ γίνῃ στάχτη τὸ εἶναι τῆς, ποῦναι γεμάτο
σφρῖγος ἔπειτα ἀπ τὴ φωτιά τῆς ἀπόλαψης. Εἶναι ἡ μεστομένη καὶ
ἡ ὄραία Σαλώμη. Εἶναι ὅμως καὶ ἡ ἀνώτερη γυναῖκα. Μῆνα ἄγ-
γιγμα χειροῦ ξέρει νὰ γλυστρίσει σὲ κάτι ἀνώτερο ἀπ τὴν ἡδονή,
σὲ κάποια ὁμορφιά αἰώνια καὶ ἀθάνατη, τὴν ὁμορφιά τῆς ψυχῆς.

Ἡ ιδιότητα αὐτὴ συμπληρώνει ὅ,τι εἶχαμε νὰ ποῦμε γιὰ τὸ
σύνολο τῶν ὑποσυνείδητων κείνων ἀρχῶν στίς ὁποῖες ὀφείλεται

ἡ οὐσία τοῦ ἔργου, μᾶλλον λόγια ὁ χαρακτήρας του. Οἱ “Κίτρινες
Φλόγες” εἶναι μιὰ συλλογὴ ἀπὸ ποιήματα ἀπλά, λυρικά, γραμμένα
μὲ τὸν πόνο τῆς μητέρας πού δὲν μπορεῖ νὰ δεῖ
τὸ χαριτωμένο παιδάκι τῆς, μὲ τὴ συμπόνια τοῦ
γόνιμου ἀνθρώπου ποῦναι γεμάτος ἄλτρουϊσμός, μὲ
τὴν φωτιά τῆς ἀνώτερης γυναῖκας πού ἀγαπᾷ.
Τὸ αἶσθημα εἶναι κυρίως κείνο πού κυριαρχεῖ ὁ ψυχικός ἀναβρα-
σμός “ὑπὸ μορφήν” ἀσμησιτικῆς διάθεσης. Ἡ σκέψη λείπει ὡς
οὐσία ἀπὸ τὸ ἔργο. Ἡ Μυρτιώτισσα αἰσθάνεται καὶ ἐμπνέε-
ται. Ἡ ποίηση τῆς εἶναι ἀποκλειστικὰ ἀτομικὴ.

II. ΤΡΟΠΟΣ ΕΚΔΗΛΩΣΗΣ.

Ἐπολείονται ἀκόμα δύο λέξεις γιὰ τὸν τρόπο τῆς ἐκδήλωσης
ὅπως καὶ γιὰ τὴν αἰσθητικὴ ἐντύπωση πού ἀφήνουν στὸν
ἀναγνώστη οἱ “Κίτρινες Φλόγες”.

Ἡ Μυρτιώτισσα ἐκδηλώνει τὸν ψυχικὸ τῆς πλοῦτο μὲ τὸν
ἀναμνηστικὸ λυρισμό. Ἡ σύγκριση καὶ ἡ ἀντίθεση τοῦ παρελ-
θόντος μὲ τὸ παρὸν, τὴν κάνουν νὰ ξεχειλίζει ἀπὸ αἶσθημα. Ὁ
πόθος μᾶς βελτίωσης, μᾶς ἐπιτυχίας, κάποιου ἀνώτερου, δυνα-
μῶνει τὴ συγκίνησή τῆς. Διψᾷ πάντοτε ἢ ποιήτρια κάτι ἀνώτερο
καὶ ἄφθαστο· γιὰ τὸ καὶ ἡ ἐκδήλωσή τῆς ἀφήνει τόση μελαγχο-
λία. Κάτι τὸ συμπαθητικὸ, τὸ παρακατικὸ καὶ παθιασμένο· ἀλλὰ
καὶ κάτι τὸ περήφανο πού ἐξυψώνει... Κάτι πού χάνεται καὶ
σβύνει... Νοιώθουμε ἕνα πόθο γιὰ ὅ,τι προσμένουμε καὶ γιὰ ὅ,τι
δὲν θάρθει, μιὰ νοσταλγία γιὰ ὅ,τι ζήσαμε. Στίς “Κίτρινες Φλόγες”
ὑπάρχουν ποιήματα στὰ ὁποῖα ὀφείλουμε σπάνιες αἰσθητικῆς συγχι-
νήσεις πού μᾶς χαρίζουν μόνο μεγάλοι τεχνίτες.

ΗΛΙΑΣ ΓΚΑΝΟΥΛΗΣ.

ΣΤΕΡΝΟΒΡΟΧΙ.

Ψιλή, ψιλή βροχοῦλα
“Πέφτ” ἀπ τὸν οὐρανό.
Βροχὴ τ’ Ἀπριλομάη
Στὸν κάμλο, στὸ βουνό.

Τὰ δένδρα, τὰ χορτάρια
Δροσόλουστα, κλαμμένα,
Στάζουν διαμάντια δάκρυα
Κι ἀστράφτουν ἕνα-ἕνα.

Στάντικρυσμα τοῦ ἡλιοῦ
Μὲ τᾶρμα του πού τρέχει
Μετὰ τὸ στερνοβρόχι.
Λέξ καὶ διαμάντια βρέχει.

ΝΙΚΟΛΑΣ ΦΥΛΛΑΣ.

ANIS.

Ἐχω γυρίσει ἀπ τὸν χορὸ κι ὅπως εἶναι βαθιὰ νύχτα, ντυμένος ἀκόμα, σταμάτησα κοντὰ στὸ γραφεῖο ὅπου εἶναι ἀναμμένο ἓνα μικρὸ abat-jour. Ἐπειτα κάθουμαι.

Εἶμαι πολὺ λυπημένος. Αἰσθάνουμαι τὸ σιῆθος μου τόσο ἄδειο! Ἐνας ἄλλος θὰ ἔκλαιγε τόσο. Αἰσθάνουμαι ἓνα ἀπεριόριστο κενὸ ἐντὸς μου. Τὸ κενὸ αὐτὸ πρέπει νὰ τὸ γεμίσω. Θυμᾶμαι πὸς μοῦ εἶπον νὰ τὸ γεμίσω μὲ κάτι. Φάρμακα, ρεμέντια, ἀηδίες.

Τὰ πράγματα συμβαίνουν ἔτσι.

* Τὸ γάντι μου τοῦ ἀριστεροῦ χεροῦ ἀξαφνα δείχνει πὸς κινεῖται. Εἶναι ἓνα παλιό, πέτσινο, ἄσπρο γάντι, κοντό, πού, σὰν τὸ φορῶ, κάνει τὸ χέρι μου ξεαίσιο. Ἄν ἦμον πλουσιος θὰ φοροῦσα πάντα γάντι. Ἄ μιὰ ἰδέα. Μπᾶ;

— Λοῦλα;

Εἶναι μιὰ φοῦχτα πέταλα τσαλαπατημένα πὸν τᾶρ-
ραιναι στὸν χορὸ ἀπόψε. Πέταλα ρόδων.

Τὸ γάντι ἀρχίζει νὰ κάνει σὰν τρελλό. Πηγαίνει καὶ στέκεται μπροστὰ στὸ φῶς καὶ κάνει στὸ πάτωμα μιὰ τε-
ράστια μοῦντζα. Ἐπειτα, πηγαίνει κοντὰ στὰ πέταλα καὶ παίρνει φαίνεται τὸ ἄρωμα τους.

Τὶ βλακεία! Μὰ ἄρωμα δὲν ἔχουν.

Ἐπειτα ἐπιστρέφει καὶ ἀρχίζει νὰ ἀνεβαίνει πρὸς τὸ πρόσωπο μου.

Τὸ γάντι αὐτὸ, τὸ βοῆκα σὲνα συρτάρι μὲ κάτι ἄλλα ροῦχα πολυτέλειας. Μιὰ ρετενγκότα κι ἓνα φράκο. Ἐμαθα πὸς εἶχε φορεθεῖ ἀπὸ κάποιον γαμπρό. Αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος τώρα ἔχει πεθάνει. Ἀνάμεσα στὸ μικρὸ δάχτυλο, ἔχει ξε-
σκιστεῖ· μὰ ἐγὼ δὲν ἔχω τόσα ὥστε νὰγοράσω ἄλλο.

Ἐρχεται στὸ πρόσωπο μου καὶ μὲ χαϊδεύει· ἔπειτα κάνει σὰν τρελλὸ γύρω στὸ φῶς.

Τέλος φτάνει σὲνα κλειδωμένο, συρτάρι, στὸ γραφεῖο. Ἐκεῖ σταματᾷ καὶ προσπαθεῖ νὰνοίξει. Τὸ κλειδὶ εἶναι

μαζύ μου. Κάνει πάλι σὰν τρελλό· γυρίζει, γυρίζει, μὲ ζα-
λίζει καὶ στὸ τέλος ἀρχίζει πάλι νὰ μὲ χαϊδεύει.

Ἐπειτα φέρνει τέσσερα πέταλα καὶ μοῦ τὰ βάζει στὰ χεῖλα.

— Λοῦλα! Ἀπόψε τὰ μπράτσα σας ἦταν γυμνὰ καὶ χορεύατε μέναν ἄσχημο ἀριστοκράτη. Τὸ φόρεμα σας ἦταν ἀσημί κι ἡ ὠμορφιά σας δική μου ἔννοια. Μιὰ φοῦχτα ἀπ τὰ πέταλα τῶν λουλουδιῶν πὸν μοῦ ρίξατε....

Τὸ κλειδί μου τὸ γάντι τὸ πῆρε κι ἔχει μπεῖ στὸ συρ-
τάρι πὸν ἀνοίξε! Ἐκεῖ χάθηκε.

— Λοῦλα! Τὰ ὄνειρά σας δικὰ μου κι οἱ στοχασμοὶ σας θησαυροὶ μου. Ἀπόψε σᾶς ἀγαπῶ.

* Ὅταν ξύπνησα τὸ πρωτὶ, πάντα μπροστὰ στὸ ἀναμμένο abat-jour, στὸ δεξι κρατοῦσα τὸ γεμάτο ἀκόμα ρεθόλβερ ποῦταν κρυμμένο στὸ συρτάρι. Τὸ γάντι εἶχε περαστεῖ ἀπ τὸ ξεσχισμένο δάχτυλο στὴν κἀνα του. Στὸν τοῖχο ἦταν ζωμένη μιὰ σφαῖρα καὶ γύρω της σφηνωμένα τὰ πέταλα.

Καὶ τὸ ἀριστερό μου χέρι, μεγάλο, ροζιασμένο κι ἄσχημο κοίτουταν ἐκεῖ, σάναισθησία.

Τὸ ρεθόλβερ εἶναι μάρκα Reiss. Σὰν τραβᾷ δὲν κάνει κρότο.

Η ΕΛΛΑΣ ΤΟΥ ΠΙΕΡ ΛΟΥΪΣ.

(Συνέχεια)

«Μόνον ἐν τῷ γάμῳ θὰ ἐπιθυμήσεις τὸ ἔργον τῆς σαρκός». Ὁλη ἡ ἀρχαία κοινωνικὴ τάξη γκρεμίστηκε κάτω ἀπὸ τὸ διαφορούμενο αὐτό. Πόσες πλάνες καὶ πόσα λάθη στηριγμένα πάνω σὲ μιὰν ἀπλὴ παρεξήγηση!

Καὶ πρῶτα-πρῶτα, αὐτὸ τὸ φύλο μᾶς παρουσιάζεται σὰν ἓνα εἶδος παγίδας. Συγχίζοντας κανεὶς τὴν ἡδονὴν μὲ τὸ ἔργο τῆς σάρκας, εἶναι σὰ νὰ συγχίξει τὸν ἔρωτα μὲ τὴν τεκνοποίηση. Γιατί, ὡστόσο, ἡ μιὰ νᾶναι ἄρνηση τοῦ ἄλλου; Μήπως δὲν συμπληρώνονται θαυμάσια καὶ καλά; Ὁ σπερχαουρικὸς χαρακτηρισμὸς ποῦ δίνει ὁ Λουὶ Μενάρ: «Ὁ ἔρωτας εἶν' ἓνα παιδί ποῦ θέλει νὰ γεννηθεῖ», ὅσο διορατικὸς κι ἂν εἶναι, δὲν ἱκανοποιεῖ πιά τὸν ποιητὴ τῶν αἰσθήσεων. Γιατί κι οἱ αἰσθήσεις ἔχουν κατεύθυνση ἄλλη ἀπὸ τὰ φυσιολογικά τους καθήκοντα: Τὴν κατεύθυνση τῆς αὐτο-ἱκανοποίησης. Ὁ ἔρωτας λοιπὸν εἶναι μιὰ Τέχνη. Καὶ ὅπως κάθε τέχνη, μιὰ πολυτέλεια γιὰ τὸν ἴδιο τὸν σκοπὸ. Στὴν **Φυσιολογία τοῦ Ἐρωτα**, ὁ Ρεμὲντὲ Γκουρμόν, ἓνας ἀπὸ τοὺς ἐξοχώτερους ψυχολόγους τοῦ ἔρωτα ὅλων τῶν αἰώνων, ἐξετάζει, μὲ σπανία δξύτητα κρίσης, αὐτὸ τὸν σκοπὸ τῆς Ἠδονῆς. Ὁ σκοπὸς αὐτός, ὅπως γνωρίζουμε, δὲν εἶναι πάντα ὁ πολλαπλασιασμὸς, ἀλλὰ πολὺ συχνὰ ἡ ἐπιλογή τῆς φυλῆς. Δηλαδή: Νὰ ἐμποδίζει τὶς ζημιές μᾶς πολὺ μεγάλης γονιμότητας, τῆς ἐπικίνδυνης νὰ ἡ ἀδιάκοπη καὶ κρυφὴ φροντίδα τῆς φύσης. Ὅλα τὰ μέσα μεταχειρίζεται. Καὶ αὐτὸ ἀκόμη τῆς ὁμοφυλίας. Οἱ Ἕλληνες δὲν θεωροῦσαν τὴν ὁμοφυλία ὡς ἐλάττωμα, γιατί τὸ ἐλάττωμα δὲν εἶναι γι αὐτοὺς παρὰ μιὰ κηλίδα φυσιολογική. Εἶναι κηλίδα ἡ ὁμοφυλία; Καὶ ἂν ναί, ὡς σὲ ποῖο βαθμὸ; Χωρὶς νὰ στησουμε κανγὰ ποῦ θὰ κάνει νὰ χυθεῖ ἄφθονο μελάνι ἀκόμα, ὀλοφάνερο εἶναι ὅτι οἱ Ἀρχαῖοι δὲν ἔλυναν μὲ τὴ δικὴ μας μέθοδο τὸ πρόβλημα τῆς σάρκας. Ἡ πορνεία δὲν εἶχε στὰ μάτια τους καμιά σημασία. Δὲν τὴν στόλιζαν μὲ καμιά ιδέα ἀρετῆς. Ἡ ἀντίθεση τῶν φύλων δὲν ἀποτελοῦσε νόμο ἀπόλυτο. Οἱ Σπαρτιάτες, οἱ μεγάλοι ὀργανωτὲς τοῦ Ἀστεως, συμ-

εἰβάζονταν εὐχαρίστως μὲ τὴν ὁμοφυλία, ἡ ὁποία εὐκόλυνε κάπως τὴν ἐκλεκτικότητα τῆς φυλῆς. Μὴ ἀρκοῦμενοι στὸ νὰ ἐξολοθρεύουν ἀπὸ τὴν κούνια τους τὰ κακοφτιαγμένα νιογέννητα, προσπαθοῦσαν ἀκόμα νὰ περιορίζουν τὶς γεννήσεις καὶ νὰ καλλιεργοῦν τὸ περιβάλλο.

Εἶναι μάλιστα περιέργο αὐτὸ ποῦ διαπιστώνει κανεὶς: ὅτι ἦθη, γενικῶς καταδικαζόμενα σήμερα, ἐχρησίμευαν τότε γιὰ ἰσοφάρον στὴν ἀπελπιστικὴ πληθώρα τῶν πολυμελῶν οἰκογενειῶν. Δίχως ἄλλο, οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι δὲν ἐξέταζαν μὲ τὸ ἴδιο πνεῦμα τὰ πλεονεκτήματα τῆς αὔξησης τοῦ πληθυσμοῦ. Ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἀποψη, θὰ μπορούσαμε λοιπὸν νὰ συμπεράνουμε ὅτι οἱ Ἀρχαῖοι ἔδειχναν πὼς ἐμπνέονται ἀπὸ πνεῦμα πρακτικώτερο τοῦ δικοῦ μας.

Ὅπως καὶ νάχει τὸ πράμα, τὸ βέβαιο εἶναι ὅτι οἱ λόγοι τῆς φύσης δὲν εἶναι πάντα οἱ ἴδιοι μὲ τοὺς λόγους τῆς ἠθικῆς, τοῦλάχιστο ὅπως τὴν ἀντιλαμβάνεται ὁ Χριστιανισμὸς, γιὰ νὰ μὴ μιλήσουμε παρὰ γιὰ τὸ θρησκευμα αὐτό. Τὸ μικρὸ βιβλίον τοῦ κ' Ἀντρέ Ζιντ γιὰ τὸ ὁποῖο τόσος ἔγινε θόρυβος: **Κορυντὸν (Corydon)** κάνει, ἐπὶ τοῦ θέματος, χρῆση ἐπιχειρημάτων ἐνδιαφερόντων, μερικὰ τῶν ὁποίων κατορθώνουν τοῦλάχιστο νὰ ταραξουν καὶ τὶς τιμιώτερες συνειδήσεις. Οἱ θεωρίες τοῦ Φρόυντ (Freud) πάνω στὴ γεννητικότητα ἔρχονται ἐξ ἄλλου εἰς ἐνίσχυση τῶν δικῶν του. Καὶ ἡ ὑπολανθάνουσα ὁμοφυλία τοῦ Μαρσέλ Προδστ ἔχει ἀφανίσει καὶ τὸ τελευταῖο ἔγνος ἀμφιβολίας.

Οἱ κύριοι αὐτοὶ δὲν ἀνακάλυψαν τίποτε. Ἔστω. Ἀλλὰ ἡ ἀνθηκτικὴ τῶν ἐλλήνων εἶναι πλεονέκτημα ἢ δὲν εἶναι;

Τὸ ἔργο τοῦ Λουὶς δὲν τείνει οὔτε στὸ νὰ λύσει οὔτε καὶ στὸ νὰ ποδείξει τίποτε. Δὲν βάζει κανένα πρόβλημα. Ὁ συγγραφεὺς δὲν εἶναι ἠθικολόγος. Ἀπαγορεύει στὸν ἑαυτό του κάθε στάση. Τὸ πρῶτο κεφάλαιο τοῦ **Βασίλλεα Πωζὸλ** δὲν ἀποτελεῖ σάτυρα. Σὴν του τὴ ζωὴ, ὁ Πιερ Λουὶς, πιστὸς στὴ μονομανία του, ἀπήτησε τὴν ἐλευθερία τοῦ ἔρωτα. Βάζει τὸ θέμα του ἀπὸ τὴν ἀρχὴ-ἀρχὴ καὶ δὲν κρύβει τὶς προτιμήσεις του. Ἡ Ἑλληνικὴ ἀρχαιότητα τοῦ παρουσιάζεται ὡς τὸ μόνο δυνατὸ πλαίσιο. Ἀλλὰ τὸν αἰῶνα νὰ διαλέξει κανεὶς; Γιατί θάταν ἄδικο

νά πιστεύσουμε ότι ο ειδωλολατρισμός ἐνθάρρυνε πάντα ὅ,τι σπὸ ἐξῆς θὰ ὀνομάσουμε: «ἐκλυση ἡθῶν».

Μερικοὶ λαοὶ τῆς Ἑλλάδας, ὅπως οἱ Λακεδαιμόνες ἄξανα, ἔτρεφαν μιὰ ὀλωσδιόλου ἀνθαίρετη ἰδέα γιὰ τὴν Ἥδονή! Ἡ παρθενία τῆς γυναίκας, θεωροῦνταν ἱερή. Οἱ ἐστιάδες, οἱ ἱέρειες, οἱ πύθιες ὄφειλαν νὰ μένουν παρθένες. Καὶ ἡ παραμικρὴ ἰδιοτροπία ἢ παρασπονδία τιμωροῦνταν μὲ θάνατο. Ἡ ἄπιστη σύζυγος ἀτιμάζονταν γιὰ πάντα καὶ ἡ μοιχεία θεωροῦνταν ἔγκλημα βαρύτατο (!). Ὅσο γιὰ τὴν αἰμομιξία, ἡ τύχη τοῦ δυστυχισμένου Οἰδιποδα μᾶς φωτίζει ἀρκετὰ σχετικὰ μὲ τὸν βαθμὸ τῆς κατάπτωσης του.

Ὅλοι αὐτοὶ οἱ κανόνες ἄλλωστε βασιζοῦνται τόσο πάνω στὴν φύση ὅσο καὶ στὶς κοινωνικὲς ἀνάγκες.

Μόνη ἢ ὁμοφυλία ἔχαιρε γενικὴ ἀνεκτικότητα, χωρὶς ὠστόσο νὰ ξεχνᾶμε ὅτι ἓνα ἀπὸ τὰ κυριώτερα κεφάλαια κατηγορίας κατὰ τοῦ Σωκράτη ἦταν τὸ κεφάλαιο τῆς «διαφθορᾶς τῆς νεότητος» (2).

Ἔτσι λοιπόν, ἓνα μεγάλο μέτρο ρύθμιζε τὰ ἀθηναϊκὰ ἥθη, στὴν ἐποχὴ τῆς ὑψηλῆς ἐλληνικότητος καὶ ἄδικα οἱ ψευτο-ἠθικολόγοι διάκριναν ἐκεῖ μέσα ὑποθάψεις κατάπτωσης. Στάδικα θὰ ἔψαχνε κανεὶς μέσα σὲ τὴν «Ἰλιάδα», ἢ τὴν «Ὀδύσεια», ἢ στοὺς Νόμους τοῦ Λυκούργου γιὰ νὰ εἶρε μιὰ κἀν προσβολὴ κατὰ τῆς χριστιανικῆς ἠθικῆς. Κι ὁ Πιερ Λουῖς ἀναγκάσθηκε νὰ προσπεράσει τὴν ἱστορίαν ὡς τὴν κατάλληλη καμπή.

Τὴν καμπὴ αὐτὴ, ἡ Ἀλεξάνδρεια, ἢ περιφρημὴ πόλις τῆς Κλεοπάτρας, ἢ ἄμεση κληρονόμος τῶν χειρότερων ἐλληνο-ρωμαϊκῶν διαφθορῶν, ἦταν εὐκόλο νὰ τοῦ τὴν προσφέρει. Θροنیασθηκε ἐκεῖ δίχως τὸν παραμικρὸ δισταγμὸ. Ἡ Ἀλεξάνδρεια δὲν εἶναι πιά μήτε Ἑλλάς, μήτε Ἰωνία. Ἀλλὰ τὸ κέντρο τοῦ ταίριαζε θαναμάσια. Δύσκολα θὰ ἀντιλαμβανόμεσθε ἀληθινὰ, ἀλλοῦ παρὰ κάτω ἀπὸ τὸν οὐρανὸ τῆς Ἀφρικῆς μερικὲς σελίδες τῆς Ἀφροδίτης, τῆς ὁποίας ἢ ἐλευθεριάζουσα περιγραφή θὰ μᾶς φαίνονταν

(1) Εἰς ἐπίρροση δὲν ἀναφέρω παρὰ τὸν Τρωϊκὸ πόλεμο. Σ.Σ.

(2) Μπορεῖ κανεὶς νὰ διατυπώσει αὐτὴ τὴν κατηγορίαν διαφορικὰ: δηλαδὴ, λ.χ. ἐκμανιστῆς τῆς νεολαίας, κτλ. — Σ.Σ.

ταν ὑποπτι σὲ ἄλλο γεωγραφικὸ πλάτος ἢ σὲ ἄλλο κλίμα. Μήπως δὲν φθάνει μέχρι τοῦ νὰ τῶμολογήσει ὁ ἴδιος: «Δὲν πρέπει νὰ κρίνουμε τὰ πράματα ἀπὸ τὴν γωνιὰ τῶν σχέσεων μεταξὺ καλοῦ καὶ κακοῦ. Πρόκειται γιὰ παρατηρήσεις ποὺ ποικίλλουν ἀνάλογα μὲ τὰ κλίματα, καὶ τῶν ὁποίων τὸ ἐνδιαφέρον ἔχουν παραφουσκῶσει. Ὁ μόνος νόμος στὴ ζωὴ, προσθέτει, ποὺ φαίνεται λογικὸς, εἶναι ἡ ἔννοια τῆς ὁμορφιάς».

Ἡ πόλις τοῦ Ἀλεξάνδρου εἶχε καταστήσει κέντρο ἐλληνισμοῦ διαφθορμένου. Ξαναβρίσκουμε καὶ τώρα, δίχως ἄλλο, τὴν χάρη αὐτῆ, τὸ θεῖο αὐτὸ φῶς ποὺ δίνει, πλάι στὰ μνημεῖα, στοὺς κήπους καὶ στὰ μάρμαρα, τὴν αὐτὰπάτη μιᾶς ἐλληνικῆς πόλης. Ὡστόσο, ἡ Ἀλεξάνδρεια, πόλις ποτολεμαϊκῆ κατ' ἐξοχὴν, δὲν ἦταν πιά τέτοια.

Μὲ τὸ πρῶτο, ἀφίνομε πολὺ μακρὰ πίσω μας, κάθε εἰκόνα ζωῆς ἐλληνικῆς. Εἶναι δύσκολο νὰ φαντασθῆ κανεὶς σήμερα τί ἦταν ἡ Ἀλεξάνδρεια στὴ μακροσμένη ἀρχαιότητα. Οὔτε ὁ Καῖσαρ, οὔτε ὁ Ἰρκος Πάνσας, οὔτε ὁ ἴδιος ὁ Στραβῶν μᾶς δίνουν μιὰ ἰδέα καθαρὴ τοῦ ζητήματος. Ὁ μεσαιωνικὸς Μαχρὺς δὲν εἶναι πιότερο διαφωτιστικὸς. Ἡ Ἀλεξάνδρεια θὰ ἦταν ἴσως ὅ,τι φαίνεται νὰ ξανάγινε ἀπὸ τότε: μιὰ κοσμοπόλις ὅπου τὸ ἐλληνικὸ στοιχεῖο κυριάρχει. Βασίλισσα τῶν ἀνατολικῶν θαλασσῶν, φίλευε καὶ δεχόταν τοὺς ξένους, τοὺς ἐμπόρους, τοὺς κάθε λογῆς μετόικους.

Τὰ ἥθη τους, οἱ συνήθειες τους, ἔσμιγαν λίγο-λίγο μὲ τὰ ἥθη καὶ τὶς συνήθειες τῆς χώρας. Ὁ Πιερ Λουῖς στάθηκε ἔξυπνος κεντώντας κεῖ πάνω γοητευτικὲς ὄνειροπολήσεις τίς ὁποῖες δὲν θάπρεπε ἴσως νὰ παίρνει κανεὶς πάντα «κατὰ γράμμα». Ἡ Ἀφροδίτη δὲν εἶναι μυθιστόρημα ἱστορικὸ. Ἡ περιγραφή ποὺ κάνει ὁ συγγραφεὺς γιὰ τὴν πόλις, τέτοια ὅπως τὴν ὄνειρεύθη, φαίνεται ἀρκετὰ αὐτοσχεδιαστικὴ. Ὁφείλομε ὠστόσο νὰ ἐξάρουμε τὴν τόσο λεπτὴ διαίσθησιν τοῦ ποιητῆ ποὺ παρουσιάζει τοποθεσίας καὶ ἀρχιτεκτονικὲς πολὺ πιθανές. Ἀνάμεσα σὲ ἄλλα μέρη, ἢ περιφρημὴ αὐτῆ προκυμαία, ὁ ἱστορικὸς πιά μῶλος, τὸ ἑπταστάδιον ποὺ ἔνωσε τὸ νησὶ τοῦ Φάρου μὲ τοὺς βασιλικοὺς κήπους, μᾶς παρουσιάζονται μὲ τρόπο ὀλότελα ὑποδλητικὸ. Ἐκανε τότε τὸ γῦρο τοῦ κόλπου τοῦ μικροῦ λιμανιοῦ (σήμερα «Ἀνατολικὸ λιμένος»), τοῦ

όποιου ή άρμονική καμπύλη έδινε στην πόλη τó σχήμα πετάλου αλόγου.

Μέ μερικές γραμμές, θαυμαστές σέ αναπολήσεις, τεχνικά κρυμμένες μέσα στο διήγημα του, ó ειδωλολάτρης αυτός όνειροπόλος μās μεταφέρει μέσα στην πολιτεία της Κλεοπάτρας. Άλλά ενώ ή Θαΐς μās χώνει σένα τοπειó βιβλικό, ανάμεσα από φοινικίες, στις μυστηριώδεις όχθες του γερω-Νείλου, στις πύλες της Έρήμου, όλόκληρο τó έργο του Λουΐς δέν προβαίνει ποτέ πέρα από τις μελωδικές άκτες της Μεσογείου, από την άμμόδη άκτή, τη σπαρμένη από λαμπερά κοχύλια και την άκόμα συγνασμένη από τις θαλασσινές θεότητες. Νοιώθει κανείς καθαρά ότι βρισκούμαστε άκόμα στις πηγές αυτές του Έλληνικού Πολιτισμού. Όταν διαβεί κανείς μιá όρισμένη ζώνη επιρροής, όλα αλλάζουν μορφή.

Η θάλασσα πού τόσο κοντά βρίσκεται, του χρησίμεψε για φυσικό κέντρο. Την βλέπει κανείς παντού στο έργο του Λουΐς κι όταν δέν την βλέπει άκόμα, τη μαντεύει από τó μακρινό της θόρυβο.

Άν μιλω κυρίως για την Ά φ ρ ο δ ί τ η είναι επειδή τάλλα ειδωλολατρικά βιβλία του ποιητή δέν είναι παρὰ αγαλματάκια, μικρά όμοιώματά εταζέρας. Την τέχνη αυτή του φιλολογικού κομψοτεχνήματος, ó Πιέο Λουΐς την καλλιέργησε ως τó σημείο νά πλάθει άληθινές μικρές Ταναγραΐες, ως τó σημείο νά σμιλεύει λεπτά κοσμήματα, άριστουργήματα ειδωλολατρικής χρυσοχοϊκής, πού τυπώθηκαν στη μικρογραφία συλλογή του Μπορέλ «L o t u s A l b a», σήμερα σχεδόν όλότελα έξαντλημένη. Ό Ν ά ρ κ ι σ σ ο ς, ή Β ι β λ ί ς, ή Λ ή δ α, μικροπραματάκια όσο και γνήσια άριστουργήματα.

Η Χρυσή όστόσο πού ó ώραιος Δημήτριος μέ τόσο πάθος κυνηγά θά μένει αυτή ή έκδήλωση της έλληνικής ψυχής. Αισθάνεται ότι πρόκειται νά την χάσει μιá μέρα, όμοια μέ τη μουσική εκείνη Βερενίκη του Μπαρρές, κόρη επίσης της μελλοντικής Έλλάδας. Η Χρυσή είναι αυτός ó ειδωλολατρικός πού ξεφυχά μέσα στην άγκάλη του καλλιτέχνη ή όποιος την άποφεύγει για μιá θεότητα νέα πού έκδικιέται. Άλλά ή Χρυσή μένει άγνή γι αυτή την όμορφιά της. Οί χειρότερες άκολασίες δέν θά την λερώσουν.

Στό πνεύμα του Άνατόλ Φράνς, θά γίνονταν ίσως άργότερα μιá Θαΐς κι ó ώραιος Δημήτριος θά τέλειωνε άναμφίβολα στην τρίγινή ζώνη του Παφνουτίου. Η Έλλάς του Πιέο Λουΐς δέν είναι ή ίδια μέ την Έλλάδα του Άνατόλ Φράνς. Μολονότι ποτισμένοι κι οί δυό από τους ίδιους χυμούς, δέ νοιώθουνε, ή μάλλον δέν άνέχονται, την Έλλάδα μέ τόν ίδιο τρόπο.

Ό Φράνς είναι πρώτα από όλα μεγάλος άνθρωπιστής. Βοτανολογεί στις όχθες του Έλικώνα, σύμφωνα μέ τη μέθοδο του Montaigne. Η φιλοσοφία του (άν έχει μιá φιλοσοφία) χρωστάει περισσότερο στους Σοφιστές παρὰ στον Πλάτωνα. Ό,τι και νά κάνει τέλος πάντων, πάντα ή άστική του εϋθυκρισία υπερνικά και αισθάνεται κανείς, κάτω από τόν φαινομενικό του σκεπτικισμό, νά διαφαίνεται ó φριχτός φόβος της άυταπάτης. Εΐμαστε μακριά από την πλατωνική εκείνη ήρεμία πού τά όνειροπολήματά της έχουν κάτι τó θείο. Η άμφιβολία, όταν μεταβληθεί σέ μαρτύριο, είναι χειρότερη κι από τó λάθος. Η λειποψυχία άπομακρύνει από την άλήθεια.

Ό Πιέο Λουΐς δέν είναι παρὰ ένας ειδωλολάτρης, αλλά ένας ειδωλολάτρης άπλός, μιá ψυχή άπλή και καινούργια, πού ξανανιώνει όλοένα. Όταν πέθανε δέν έπαιε νά είναι πάντα 20 έτών. Επειδή δέν σκοτίζεται νάνατρέχει στις αιτίες, υποτάσσεται καλόβολα στα μυστήρια της ύλης, μέ την όποία γίνεται ένα και ή όποία τόν άπορροφά. Όπως ó Μωρίς ντέ Γκερέν στην φύση κι ó Άνατόλ Φράνς στό πνεύμα, δέν σκέπτεται παρὰ πώς νάπλωθει, νά προεκταθεί στη Σάρκα και νάφομοιωθει μαυτήν. Τό πán εΐνε ύλη. Τό πán εΐνε πλαστική. Γι αυτόν ξεχωριστά, υπάρχει τó άόρατο. Γνωρίζει ότι πίσω μας κινείται όλάκαιρος κόσμος νυμφών, σατύρων και θεϊκών γυμνότητων αλλά ότι δέν πρέπει ποτέ νά γυρνούμε πίσω μας : γιατί «τό πán θά είχε ήδη άφανισθεί».

Εξ αιτίας αυτής της λεπτής διαίσθησης του κόσμου και τών πραγμάτων, κάθε παρεξήγηση φύλου χάνεται, κάθε διφορούμενη σημασία πέφτει μονάχη της και ή ήδυσπάθεια δέν είναι πιά παρὰ ένας τρόπος πλαστικής έκφρασης, ταγκόσμιας επικοινωνίας. Η σαρκική μας ζωή ένώνεται άπ εκεί μέ την σκοτεινότερη ζωή τών φυτών και τών ζώων. Άνθρωπομορφισμός άνώτερος ή θρησκευτικός

πανθεισμός που ξυπνά μέσα μας τους αιώνιους ρυθμούς, τις συγχρονισμένες κινήσεις των Βαχχίδων, που κοιμούνται κάτω από το βάρος των αιώνων. Άγγιζουμε τις άγνότερες στιγμές της Ανθρωπότητας. Έτσι θεωρούμενος ο κόσμος είναι πάντα παρθένος. Η ιδέα του καλού και του κακού καταργείται. Μιά μονάχα επιθυμία και το πᾶν εξαγνίζεται: η επιθυμία της ὁμορφιάς.

Και ἀναλογίζομαι τὸ παράξενο ἐκεῖνο μικρὸ κεφάλι ἔφηβου πὸν μᾶς κρατᾶ γιὰ πολλὴν ὥρα μέσα στὴν τελευταία αἴθουσα, στὸ βᾶθος τοῦ ὠραίου μουσείου τῶν Συρακουσῶν.

Ἡ θαυμάσια ὁμορφιά θὰ πρόλεγε ἤδη τὶς ἐποχὲς τοῦ Ἀμφιγενοῦς (Androgyné).

ΠΑΝΟΣ ΣΤΑΥΡΙΝΟΣ
(ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΗΣ)

ALEC, SCOUFFI,

ΣΤΑΚΡΟΓΙΑΛΙΑ ΤΗΣ ΠΑΦΟΥ. *

Προσκυνητὴς σὰν τύχει κάποια μέρα,
καλὲ πὸν γιὰ τὸ ὠραῖο σκιρτᾶ ἢ καρδιά σου,
νὰ φτάσεις στάκρογιαλία αὐτὰ δωτέρα
ποῖο μοιρολόι! νάκουν θάχουν τ' ἄφτιά σου

Στὴ μογαζιά ὡς θὰ σὲ σέρνει ἢ Ἐσπέρα...
Ποιὸ γέννημα τῶν σπλάχνων τῶν — στοχάσου!...
καθὼς χτυποῦν τὰ κύματα στὴ ξέρα,
θρηνολογοῦν... μὰ ὦ σὺ! μὲς στὴν καρδιά σου,

καθὼς βαθιὰ γροικᾶς τὸ Μέγα πόνο,
μακάριος τέτοιαν ὥρα, εὐτυχής,
ἂν ἀντὶ δάκρυ μέσα τὸν Τόνο

τὸν πιὸ ἀψηλὸ τοῦ Ἐλεγου αἰστανθεῖς
καὶ τότε, σάξιαν ἔκφραση τὸ δράμα
τῆς ψυχῆς σου ἱστορώντας: κάνεις τάμα

ΚΩΣΤΑΣ ΓΑΛΗΝΟΣ.

* Δημοσιεύουμε ξανά τὸ ποίημα τοῦ συνεργάτη μας Κώστα Γαληνοῦ πὸν λαθεμένα εἶχε τυπωθεῖ στὸ περασμένο τεῦχος.

«ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΑΠ ΤΟΝ ΚΗΠΟ».

Ἐνα καλοκαῖρι... .

Καλοκαῖρι τῶν τόπων μας. Οἱ δρόμοι καὶ οἱ πλατεῖες πλημμυρισμένοι ἀπὸ φῶς ἡλιακό. Λαμποκοπάει ἢ θάλασσα κάτω ἀπ τὸν ἥλιο ἀπὸ μύριες ἀναλαμπές· φουσκώνει καὶ ξεφουσκώνει σὰν κοιλιὰ πελώρια πὸν γυρεύει νὰ πάρει κάποιαν ἀνάσα βαθείᾳ. Κι ὁ ἄνθρωπος περνᾶει τὸ καλοκαῖρι μὲ τὸ ἐγὼ του σκορπισμένο ἔξω, στὴν φύση... .

Τὸ καλοκαῖρι τὸ χλιαρὸ δὲν τὸ ξεχνᾶει ὁ κ. καθηγητὴς. Σαυτὴ τὴ γυμνὴ σάλλα, ὅπου μπροστὰ στὰ σκυμένα ἔφηβικὰ κεφάλια ἐξηγεῖ παρατηρήσεις συνταχτικὲς πάνω στὴν «Ἄπολογία Σωκράτους», τὸ νοιώθει ἀκόμα. Τὰ κύματα τῆς ξαφνικῆς ὁροσιᾶς, τοῦ καλοκαιριοῦ τὸ στερεὸν μήνυμα τοῦ φέρουν... .

Καὶ φέτος ἐπέμεινε πολὺ στὶς «παρατηρήσεις». Ἐλεγε πὼς αὐτὲς θὰ τὸν ἔκαναν νὰ ξεχάσει. Τοῦ κάκου ὄμως. Τίποτε δὲν ἔφτανε γιὰ νὰ σθύσει τὸ τραγούδι τοῦ καλοκαιριοῦ πὸν μέσα του σιγομουρμούριζε, ἔτοιμο νὰ ξεσπάσει μὲ τὴν δύναμη συμφωνίας πολύφωνης. Κι ἔνοιωθε, στὴν θύμηση του, τὸ αἶμα νὰ γοργοτρέχει μὲ ὀρμὴ ἀσυνήθιστη καὶ τὶς αἰσθήσεις νὰ σκλαβώνονται σὲ κάποιο ἀγκάλιασμα χλιαρὸ... .

Κάποτε, στὴ μέση τῆς παράδοσης, μισόκλεινε τὰ μάτια: θαρροῦσε πὼς ἔνοιωθε τὴν «ἀνάσα» κείνου τοῦ καλοκαιριοῦ νὰ τοῦ χαδεύει τὸ πρόσωπο—ἔτσι ὅπως σοῦρχεται κατὰμουτρα τὸ λαχάνιασμα βιαστικῆς παιδοῦλας πὸν κοντοστάθη γιὰ νὰ σὲ χαιρετήσῃ... .

Ἐστερα, ἀντίκρυζε πάλι τὰ σκυμένα κεφάλια καὶ τὰ θρανία σὲ γραμμὴ βαλμένα. Κι ἔλεγε πὼς εἶχε λυτρωθεῖ ἀπ τὴν ἐπίμονη νοσταλγία τοῦ καλοκαιριοῦ. Τοῦ τὸ θύμιζαν οἱ συνταχτικὲς παρατηρήσεις.

Κι ὅμως, εὐκόλα δὲν μποροῦσε νὰ χαθεῖ ἢ ἐντύπωση ἀπὸ τὸ καλοκαῖρι σὲ κείνα τὰ μέρη—ἔνι καλοκαῖρι πὸν ἦταν ἕνμος ἅπαντος ζωῆς καὶ κίνησης. Γιατί, ἐδῶ κάτω, ἢ ζωὴ του εἶχε ξαναγίνει ἢ ἄδεια καὶ μονότονα ταχτοποιημένη ζωὴ, πὸν τόσο καλὰ ἤξερε... . Ὡστόσο ὅμως περιμένει ὅταν ξανάρθῃ τὸ ἄλλο καλοκαῖρι... .

Σὲνα καλοκαῖρι μέσα, ἢ ψυχὴ του, ἢ κρυμμένη κι ἄλη-

θινή ψυχή του, είχε φανερωθεί—τέτοια όπως κι ο ίδιος δεν την εμφανιάζονταν. . .

* * *

Στην αρχή ήταν απλή περιέργεια. Η αναδουλειά με τις διακοπές, το ταξίδι στην παραθαλάσσια πόλη που είχε να δει απ τα παιδικά του, τον έκαναν να προσέχει ξεχωριστά τις γυναίκες. Στις περισσότερες έβρισκε ωμορφιά. Κάτω απ την φαρδύα σκιά του καπέλλου, τα μάτια έπαιρναν αναλαμπές που στο λεπτό έσβυνον. Περνούσαν μόνες ή με παρέες και τα χρώματα κυμάτιζαν στις φαναχτερές ρόμπες. Μερικές είχαν στο περπάτημα κάποιο καμαρωτό ρυθμό· το πέρασμα τους έδινε στο δρόμο μιάν όψη πανηγυριού· και του φαίνονταν σαν αρχαίες κολώννες που πήραν ζωή. . .

Δεν ήθελε να τις κοιτάζει έτσι· δεν το έβρισκε σωστό. Η αξιοπρέπεια του καθηγητή ξυπνούσε με ξεσπάσματα θυμού αδστηροῦ. Και τότε γίνονταν ένας φτωχός φουκαράς που δεν ήξερε αν έπρεπε να πρωτακούσει τον καθηγητή ή τον άλλο, τον άκαμάτη που γύρευε πώς να περάσει καλύτερα την ώρα. Κι όμως. . . Πόσο γελοίο ένοιωθε κάποτε τον καθηγητή στα έπιχειρήματα, πόσο τον έβρισκε παράλογα πεισματάρη. . .

Ήταν άψηλή· έμοιαζε και κείνη με κάποιαν αρχαία Καρυάτιδα που κατέβη στη ζωή. Και στα μάτια, του φάνηκε πώς τσάκωσε τις ίδιες διαβατάρικες αναλαμπές. Την είχε ξεχωριστά προσέξει όχι για άλλο τίποτε (έλεγε σαν για να δικαιωθεί στον εαυτό του) αλλά μόνο γιατί έτυχε να ναι γειτόνοι. Μαζί κατέβαιναν απ το τραίνο και μαζί τραβοῦσαν κατά την έξοχη όπου κήποι τριγύριζαν το κάθε σπίτι. Κι είχαν τόσο συνηθίσει ο ένας τον άλλο, που κοιτάζονταν τώρα σαν γνώριμοι. . .

Είχε να την δει κάπου μιá βδομάδα· ήταν καλεσμένος σε τραπέζια φιλικών σπιτιών. Και κείνη την ήμερα, έλευθερος, τραβοῦσε άργα το δρόμο του· σά να περίμενε. . . (Για να ξεγελάσει τον εαυτό του έλεγε πώς δεν είχε τίποτε να περιμένει, πώς το ίδιο του έκανε αν την αντίμωνε ή όχι. . .)

Ήξερε πώς θα τον κοιτάζε· και είχε κοντοσταθεί. Τα ύγρα και σκοτεινά μάτια του φάνηκαν πώς είχαν κάτι απ

την σκιά της σπηλιάς, όταν στο βάθος της τρεμοφέγγει κάποιο μήνυμα φωτός από κρυφό άνοιγμα. . .

Μιά ταραχή ξυπνούσε μέσα του. Ντρέπονταν για το άναστάτωμα αυτό που του φερενε μιá απλή θέα — κάτι που μπορούσε και ναταν της ιδέας του. . . Ξανά το άλλο έγω του — ένα έγω δημιουργημένο απ την ανάγκη της καθηγητικής αξιοπρέπειας—υψώθηκε σε κατήγορο: «Ντροπή! Κάνεις σαν παιδαρέλλι πρωτόπειρο! . . .»

Μπροστά του, ο ολόσιος ασφαλτωμένος δρόμος· αυτοκίνητα στη σειρά τον διάσχιζαν· πλάι του, προχωρούσαν άνθρωποι σιωπηλοί και βιαστικοί· στα μαγαζιά καμάρων φροντισμένες βιτρίνες. Πρόσεξε όλα αυτά τα μεθοδικά και ταχτοποιημένα. Όλα είχαν τη λογική τους — μιá λογική τάξης και πρακτικού σκοπού. Κι αυτός; Αντιλήφθηκε πόσο ξένο της ήταν—αυτός που κηνυγούσε το ιδανικό σε δυό μάτια περαστικά και που το πίστευε. Πάει, ήταν χαμένος από τα τριγύρω του! Άληθινά λοιπόν ήταν έρωτευμένος; . . .

* * *

Ναί· ήταν αλήθεια. Ο καθηγητής τάκουγε σαν καταδίκη.

Μήπως δεν ήταν ή καταδίκη ενός κόσμου; Ή καλύτερα ή εκδίκηση μιáς δύναμης που είχε καταφρονέσει κι άψηφίσει αυτός, ο φλεγματικός καθηγητής; . . .

Πάει πια ή ήρεμη άδιαφορία στα τριγύρω. Τώρα, το κάθε τι είναι άφορμή έξαρσης και συγκίνησης. Πάει κι ή γλυκειά απόλαψη του πνεύματος στο να σκαλίζει για συντακτικά παράξενα και για μικρολεπτομέρειες απ τη ζωή των Αρχαίων. Κάτι σαν γκεμετσάκισμα και μαζί σαν αναδημιουργία απ τα χαλάσματα το οικοδόμημα της καθηγητικής αξιοπρέπειας είχε μεταβληθεί σερείπια. Και γύρω-τριγύρω στα έρείπια, είχανε στήσει χορό ξέφρενων Μαινάδων, οι δυνάμεις που γύρευε να πνίξει ο άνθρωπος του Πνεύματος. . .

Μα δεν τις δέχονταν με τρόπο, σα Μαινάδες. Τις καλοσώριζε. Γιατί ήταν νέος και τ ό ρ α αληθινά φεγγοβολούσε μέσα του το παράδειγμα μιáς άθάνατης ζωής που μάθαινε απ τα κείμενα — το παράδειγμα της φανερώς, της λεύθερης στούς πόθους της ζωής των Αρχαίων. . .

Ὁ ὕμνος τοῦ καλοκαιριοῦ ὑψώνουνταν μέσα του. Κι ὅταν ὁ καθηγητὴς ἔκανε νὰ πει κάτι, δὲν τὸν ἀκουγε, ὁ μεθυσμένος ἀπ' τὸν πόθο ἄνθρωπος. Δὲν τὸν ἀκουγε μόνο ἔλεγε τοῦ Πλούταρχου τὸ ρητό: «Ὁ,τ' ἄν τ'ύχω, ὅ,τ' ἄν τ'ύχω...»

* *

Μιὰ φράση τραγουδοῦσε καὶ γύριζε μέσα στοῦ μνα-
λό του.

«Ἡ μυριόστομη φωνὴ τοῦ κήπου...»

Ναί, ἦταν μυριόστομο τὸ τραγούδι κείνου τοῦ κήπου. Ἐνα πανηγύρι ἀπὸ φωνές — φλύαρο τσιτσιόβισμα που-
λιῶν καὶ ψιθυριστὸ σούσουρο φύλλων. Ἔσιμιγαν ὅλα
σὲ μιὰ πρωϊνὴ συμφωνία. Κι ἕνας μισόσβυστος, ἕνας
παραπονιαρικός σταλαγμὸς νεροῦ ἀπὸ κάποια στέρνα σὰ
νὰ τόνιζε τὸν χρόνον αὐτῆς τῆς μουσικῆς.

«Ἡ μυριόστομη φωνὴ τοῦ κήπου...»

Κάτω ἀπ' τὸν τοῖχο τοῦ κήπου, εἶχε σταματήσκει
κι ἀφουγκραζόνταν. Ἦτανε κάτι πρωτάκουστο γι' αὐτόν.
Πάνω ἀπ' τὸν τοῖχο ξεχειλίζε ἕνα ὄργιο βλάστησης — ἀγιο-
κλήματα καὶ φυλλωσιῆς δέντρων· κάτι σὰν πράσινο ρευ-
στοποιημένο.

Τὶ μουσικὴ, τὶ μουσικὴ ἀστέρευτη παντοῦ ὀλόγυρα
του! Τοῦ κήπου ἢ συμφωνία ξυπνοῦσε κύματα ἄλλης μου-
σικῆς στὸν ἐξοχικὸ δρομίσκο. Μῆνα ρυθμὸ θριαμβικὸ
ποῦ συνέπαιρνε ὅλα, τραγουδοῦσε τὸ καλοκαίρι σαῦτ' τὸ
πρωτὶ...

Καὶ τοῦ φάνηκε πὼς ὅλα ἔσβυναν, ὅταν ἡ φωνὴ
ἄρχισε νὰ τραγουδεῖ ἀπ' τὸν κήπο τὸ τραγούδι μὲ τὰ
κοινὰ λόγια.

«Ἡ μυριόστομη φωνὴ τοῦ κήπου...»

Μεσημέρι στὴν προκυμαία. Τούτη τὴν ὥρα τὸ φῶς
παντοῦ κυριαρχεῖ—ἕνα φῶς θαμπωτικὸ ποῦ χρεμίζει τις
γωνιές, τὰ ἰσοπεδώνει ὅλα καὶ ἀπλώνει ὀλόγυρα κάποιαν
ἀπεραντωσύνῃ λευκῇ. Κηρυγάζει τὸ μάτι ἐκτάσεις ποῦ δὲν
ἔχουν τέρμα θάλλεγες. Πέρα ἢ πολιτεία, περιχυμένη ἀπὸ
τὰ πλερο φῶς, φαντάζει σὰν κάτι λευκὸ κι ἐπίπεδο, δίχως
προεξοχές.

Σὰν χερούκλα πελώρια ἀπλωμένος ὁ ἥλιος στὸν
ἀσφαλτόστρωτο δρόμο—χερούκλα ποῦ ἀγκαλιάζει τὰ σπίτια

καὶ ποῦ τὸ σφίξιμό της πάει νὰ πνίξει τὴν δροσερῇ
ἀνάσα τῆς σκιάς. Ἄ, ὁ ἥλιος! Συνεπῆρε καὶ τὸν φτωχὸ
πεζοπόρο σὲ κάποιο μεθυστὸ δνειροπλάνο καὶ τὸν κάνει
νὰ λέει καὶ νὰ ξαναλέει κάτι μισοτελειωμένο, σὰν παρα-
μιλητό: «Ἡ μυριόστομη φωνὴ τοῦ κήπου...»

Καὶ πρὸς τὸ βράδι, στὸ γραφεῖο του, ἔκει ποῦ διόρ-
θωνε τὰ σχόλια τῆς μελέτης του, «οἱ Κορύθαντες»
ὡς ἀρχαῖκα ἢ Θεότητες τῆς Μ. Ἀσίας», ἀκουσε
πάλι τὴν φράση νὰ τραγουδαῖ μέσα του. Εἶχε βρεῖ!
Εἶχε βρεῖ καὶ τ' ἄγραψε σὲ μιὰ κόλλα:

«Ἡ μυριόστομη φωνὴ τοῦ κήπου εἶχε κι αὐτὴ σβύσει
μὲ τὸ τραγούδι τῆς δικιάς σου φωνῆς...»

Ἀνέβαινε ξανὰ καὶ ξανὰ ὅπως ὁ ἐπίμονος ψιθύρος
ποῦ προμηνάει τὴν πλούσια συμφωνία. Ναί, ἢ συμφωνία
θὰ ξεσποῦσε. Τῶνοιωθε.

Ἐγραψε τὸν τίτλο: «ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΑΠ ΤΟΝ ΚΗΠΟ»...

Καὶ πάλι ἔμενε παραοργισμένο τὸ χειρόγραφο τῆς με-
λέτης του... .

Ὁ κ. καθηγητὴς δὲν ἦταν πιά καθηγητὴς. Ὁ κ. κα-
θηγητὴς ἦταν ἕνας ποιητὴς. Τὶ ντροπὴ!...

Ἐκανε νὰ τὸ στίσει ὅμως κάτι τὸν ἐβαστοῦσε· εἶπε
σὰ γιὰ νὰ δικαιωθεῖ: «Ἄσε το! Ἄλλοτε... ἀργότερα...»

* *

— Περάστε μέσα!

Τὸν εἶχε πάρει ἀπ' τὸ χέρι. Ὀλόγυρα τους ὁ κήπος
— μιὰ θάλασσα πράσινου ποῦ κόπασε.

«Περάστε μέσα»· γλυκόπαιζε στὴν φωνὴ της κάποιος
τόνος χαδιάρικος.

— Εἶναι δῶ ὁ Ἄντρέας; ἔκανε... Ἦθελα νὰ τὸν δῶ.

— Ὁχι δὲν ἦρθ' ἀκόμα. Ὅπου καὶ νάσαι θάρθει.

Καθῆστε δῶ: κάνει φρέσκο.

Ἐἶχαν καθίσει σὲνα μπάγκο. Τὰ περίεργα μάτια
της ἔφεγγαν ἀπὸ κάποιο χαμόγελο ποῦ πλανιούνταν στὸ
πρόσωπο. Παραμόνευε καὶ στοὺς δυὸ τὸ γέλιο— ἕνα
γέλιο παιδιῶν, δίχως αἰτία, ἕνα σκέτο γέλιο εὐφροσύνης...
Ἐκανε νὰ μιλήσει γιὰ τις συναντήσεις τους στὸ δρόμο
καὶ γι' αὐτὴ τὴ σύμπτωση· νάσαι παλιὸς φίλος τοῦ ἐξαδέλ-
φου της, τοῦ Ἄντρέα. Μὰ τὸν εἶχε προλάβει:

— Σὰς ἀρέσει ὁ κήπος;... Νὰ ἔκει καθούμαστε...

Τὸ χέρι της ἀπλώθη κατὰ τὸ σπίτι. Ἔκανε νὰ ζητάσει τὰ τριγύρω του· τὰ ἔνοιωθε ὅλα ὅπως στῶνειρο ὅπου ἀδύνατο νὰ ξεχωρίσεις τὶς λεπτομέρειες...

— Ὅχι πὼς εἶναι δικὰ μας! συνέχισε... Χά, χά! Ἀλήθεια ὁ Ἀντρέας μού εἶπε πὼς ἔτσι νομίζατε... Τὶ ἄστειο θάταν, χά, χά!

Τὸ γέλιο ποὺ ἔνοιωθε νὰ χοροπηδάει μέσα του, ξέσπασε καὶ σὲ κείνον.

— Ὡστε δὲν εἶναι... ἔκανε γιὰ νὰ πεῖ κάτι.

— Μὰ καθόλου! Τὶ ἰδέα!... Δὲν σὰς εἶπε πὼς ἡ μαμά εἶναι οἰκονόμος δῶ-μέσα;... Αὐτὸ ἰ λείπουν σὲ ταξίδι... Νὰ ξέρατε τὶ ὥραϊα περνοῦμε φέτος ποὺ ἔχουμε καὶ τὸν Ἀντρέα!... Ἐγὼ πάλι κάνω καπέλλα, Ξέρω νὰ βγάλω τὸ ψωμί μου! Γι' αὐτὸ μὲ βλέπετε ἔξω συχνά... Καὶ σεῖς; Εἶσθε καθηγητῆς;

— Ναί, καθηγητῆς! ψιθύρισε σὰ ντροπιασμένος.

Σὰ νὰ τὸν στενοχωροῦσαν αὐτὰ ποὺ μάθαινε. Δὲν τὴν ἐφαντάζονταν ἔτσι. Κι ὕστερα ἤθελε νὰ κουβέντιαζαν γιὰ ἄλλα...

— Ναί, μού τῶξε πεῖ ὁ Ἀντρέας. Τί θέση! Ἄμα εἶναι κανεὶς καθηγητῆς...

— Τί;

— Νά, βγάζει παράδες... Κι ὕστερα εἶναι ἐλεύθερος...

Δὲν πρόσεχε τὰ λόγια της. Ἄκουγε τὴν κουβέντα της νὰ κυλάει σὰν κάποιο ρυάκι δίχως σκοπὸ.

— Νὰ ἡ μαμά! ἔκανε στὸ τέλος.

Μιά γυναῖκα μεσόκοπη κατέβαινε τὰ σκαλιὰ τῆς ξώπορτας. Εἶχε τὰ μαλλιὰ δεμένα μὲ φαικόλι-ἀπὸ κείνα ποὺ βάζουν οἱ νοικοκυρὲς γιὰ νὰ παστρέψουν τὰ χοντρά μπράτσα της ἦταν ὡς τὸν ἄγκωνα γυμνά.

— Νὰ σὰς συστήσω! ἔκανε καὶ σηκώθη.

— Μαμά, ὁ κ. Στυλίδης, ὁ φίλος τοῦ Ἀντρέα. Εἶναι καθηγητῆς! πρόσθεσε.

Ἡ χοντρή γυναῖκα τοῦσφιξε τὸ χέρι. «Χάρηκα πολὺ!» Ὑστερα βάλθηκε νὰ τὸν ζητάει ἀπὸ πάνω ὡς κάτω.

— Καὶ σὲ ποῖο σχολεῖο; ρώτησε.

Εἶπε τῶνομα τοῦ σχολεῖοῦ καὶ τῆς πόλης: Μονότονη ἢ ζωὴ κεῖ-κάτω, πολὺ μονότονη...

— Ὡστε δὲν μένετε ἔδῳ;... ἔκανε. Ὑστερα, γυρνώντας κατὰ τὴν κόρη της:

— Ἐλένη, μὴν ξεχάσεις τὶς κόττες!...

— Ἐγὼ θὰ πηγαίνω. Εἶναι μεσημέρι, προφασίσθηκε κείνος.

— Ἀπὸ τώρα;... Μὰ καθῆστε λιγάκι: Ὅπου νάναί θάρθει κι ὁ Ἀντρέας...

— Ὅχι, δὲν πειράζει· θάχετε δουλειά... Πῆτε του μόνο νὰ περάσει τὸ βράδι ἀπὸ τὸ σπίτι. Ἐγὼ νὰ τοῦ μιλήσω...

Καὶ στὸ δρόμο συλλογιοῦνταν τὰ λόγια της: «Ἄμα εἶναι κανεὶς καθηγητῆς...» Ὑστερα, θυμήθη πὼς τὸ χέρι της, καθὼς τῶσφιξε, ἔτσι-ἔτρεμε, σὰν περιστέρι, σκλαβωμένο Κ' ἔνοιωθε μιὰ χαρὰ τέτοια...

* * *

«Θὰ σὲ περιμένω!» τοῦ εἶχε πεῖ στὸ σταθμὸ ὅπου περιμέναν τὸ τραῖνο...

Ὑστερα τὸν πῆρε κατὰ μέρος ὁ Ἀντρέας καὶ τοῦ μίλησε γιὰ τὴ σύμπτωση. Τὶ σύμπτωση, ἀληθινά, νὰ βρεθοῦνε. Κατόπι ἀπὸ τόσω χρονῶν γνωριμία στὸ σχολεῖο! Καὶ νὰ τὸν συστήσει στὴν ἐξαδέλφη του. Κι αὐτὸ τὸ συνοικέσιο! Ποιὸς νὰ τῶλεγε πὼς ὅλα αὐτὰ θὰ γίνονταν μέσα σ'ένα καλοκαῖρι; Ἀπὸ τὶ συμπτώσεις εἶναι γεμάτη ἡ ζωὴ!...

Καὶ τώρα ἄρχισε νὰ τοῦ μιλάει μὲ στόμφο ἢ μεγαλόσωμη μάννα. Ἡ κόρη της τᾶχε ὅλα «ἐν τάξει» γι' αὐτὸ νὰ μὴν ἀνησυχεῖ!... Μόνο, ὡς τὸ Πάσχα, ὅπου μὲ τὸ καλὸ θὰ γείνει ὁ γάμος, νὰ ἐτοιμάσει κι αὐτὸς κάτι δικὰ του μικροπραμάτα. Νά, πονκάμισα, ἀσπρόρροχα κι ὅτι θὰ χρειάζονταν... Καὶ ὕστερα νὰ κάνει οικονομίες γιὰ τὴν ἐπίπλωση τοῦ σπιτιοῦ ποὺ θὰ πιάσουν... Κι ἔννοια του! Δὲν θὰ τοῦ ξεχάει: Σὰ μάννα ποὺ εἶναι τῶρα καὶ γιὰ τοὺς δυὸ, θάρχεται νὰ τοὺς βλέπει κεῖ-κάτω... Καὶ νὰ τὸν συμπαθεῖ ποὺ τῆς ἤρθαν τὰ δάκρυα, ἀλλὰ...

Τὸ τραῖνο, τὸ τραῖνο! Εἶχε γυρίσει καὶ τὴν εἶδε νὰ σκύβει τὸ κεφάλι. Τῆς σήκωσε τὸ πρόσωπο· τεντωμένο ὅλο ἦταν σὲ μιὰ ἐπίκληση στὸ φιλί... Καὶ κατόπι, στὰ ζεῖλη του εἶχε ἀπομείνει μιὰ ἀλαφρὴ ἀρμυρίλα — τὰ δάκρυα της...

«Σὲ περιμένω» τοῦ γράφει καὶ τώρα. Καὶ τοῦ φαί-

νεται σὰν πρωτόκρουση τούτη ἢ λέξη πὸν βγαίνει ἀπ τὰ ἔγκατα τοῦ πόθου. . . .

Ἄλλὰ κείνο τὸ καλοκαῖρι; Ἢ ξανάρθει ἄραγε ἓνα τέτοιο καλοκαῖρι; . . .

Θέλει νὰ τὸ ξεχάσει ὥσπου νάρθει ἡ ὄρα του. Γι αὐτὸ χώνεται τόσο στὴν ἐξήγηση τῶν συντακτικῶν πάνω στὰ κείμενα.

Μόνο, στὰ χαρτιά του ἔχει φυλάξει ἓνα φύλλο ὅπου διαβάζεις ἓνα τίτλο καὶ δυὸ γραμμές. Ξέρει πὸς τὸ φύλλο δὲν θὰ γεμίσει καὶ λέει πὸς εἶναι καιρὸς νὰ τὸ σχίσει. Ὅμως δὲ τὰποφασίζει ἀκόμα. Μέσα του ὑπῆρχε πάντα ἓνας ρωμαντισμὸς ἔφηθου πὸν ἔκανε νὰ πιστεύει σὲ περιστάσεις ἐξαιρετικὰς γύρω ἀπὸ ἰδανικὰς γυναῖκες. Καὶ τώρα, σὰ νὰ μὴν ἤθελε νὰ πιστέψει πὸς ἡ ἱστορία αὐτὴ τέλειωνε τόσο πεζά, τόσο συνηθισμένα, ἔχει φυλάξει τὸ ἀσυμπλήρωτο τραγούδι πὸν μοιάζει μετ' παραμιλητὸ τοῦ μιλάει καλύτερα γιὰ τὸ μεθύσι κείνου τοῦ καλοκαιριοῦ. . .

Κάποτε, στὴ μέση τῆς παράδοσης, μισοκλείνει τὰ μάτια: θαρρεῖ πὸς νοιώθει νὰ τοῦρχεται ἡ «ἀνάσα» τοῦ καλοκαιριοῦ καὶ νὰ τοῦ περιλούζει τὸ πρόσωπο-ἀκριβῶς ὅπως σοῦρχεται κατάμοντρα τὸ λαχάνισμα τῆς βιαστικῆς παιδούλας πὸν κοντοστάθη γιὰ νὰ σὲ χαιρετήσῃ. . .

Θ. ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ.

ΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΓΝΩΜΕΣ.

ΠΟΙΟΙ ΕΙΜΑΣΤΕ.

ΕΝΑ ΠΙΣΤΕΥΩ ἀπὸ μέρους μας ἴσως νὰ περτενε: Τὸ Πιστεύω τὸ δείχνουν τὰ ἔργα καὶ ὄχι τὰ λόγια.

Ἔχουμε τὴν πεποίθηση ὅτι πάντα ὡς τώρα, καὶ μετὰ τὴν στάση μας καὶ μετὰ τὰ γραφόμενα μας, ἀκολουθήσαμε τὰς ἀρχὰς πὸν ἐκδέτομε. Ὅσοσο τὸ περιβάλλο, μὰ πὸς σωστὴ συνείδηση αὐτοῦ πὸν καταπιασθήκαμε καθὼς καὶ ὁ θόρυβος γιὰ τὴν στάση μας ἀπὸ κοιτόφθαλμους ἐπιζυγίτες, μὰς ἐπιβάλλουν νὰ δοῦσμε καθαρά τὴν θέση μας μπροστὰ σὲ πρόσωπα καὶ πράγματα.

Τὸ δημιουργικὸ μας ἔργο δὲν εἶναι ἀκόμα ἐξαιρετικὸ, σπουδαῖο: Ἔναι ἔργο Νέων. Ὅμως δὲν τὸ χαρακτηρίζει ἡ συνηθισμένη φιλοδοξία νὰ φηγοραῖονουν οἱ ὑπογραφές μας. Ζωὴ καὶ κίνηση τοῦ ἔδωσε ἡ ἀγάπη πρὸς τὴν Ἀλήθεια — τὴν ξάστηση καὶ ἀνεξάρτητη ἀπὸ τὸ ἄτομο. Καὶ φιλοδοξία μας πραγματικὴ στάθηκε τὸ πὸς θὰ ὑπηρετήσουμε ὠφελιμώτερα τὸ Πνεῦμα μέσα σὲ ἀτμόσφαιρα πρακτικοῦ ἔλισμοῦ.

Ἄλτρονισμός; Γενικώτερες τάσεις; Τὶ ἀντινομία! Ἄλτρονισμὸς ἔδω ὅπου ὁ τερατώδικος ἐγωκεντρικὸς ὠρισμὸς τείνει νὰ καταπιεῖ κάθε ἐκδήλωση γενικὴ καὶ νὰ στενέψει τὰ πνευματικὰ σύννορα δλάκερον τόπου στὴν περιφροσύνη μῆς δόξας καὶ ἐνὸς ἀτόμου! Τάσεις γενικώτερες ἔδω ὅπου ὑπάρχουν τὰ Εἶδωλα, τὰ ἱερά καὶ ἀπαραβίαστα! Ἀπὸ τέτοιες ιδιότητες πὸς θὰ ἦταν ὑποφερτές; Τὶ ἀντινομία, ἀλήθεια!

Γιατί, ή εξήγηση κάθε ελαίνου ή κάθε επίθεσης κον-
τεύει τέτοια να είναι: "Η προσκνητής των Ειδώλων και
χειροκροτείσαι ή άνθρωπος με το θάρρος της γνώμης, αλλά
αποδιωγμένος, περιγυρισμένος από καταφρόνια και λήθη.

Κατηγορούμε! Και απέναντι στον έγωκεντρισμό αυτόν,
απέναντι στο στεῖρο έντελλεκτουαλισμό, ύψώνουμε τη
σημαία του Ίδεαλισμού μας — ένός Ίδεαλισμού όχι των
συνήφων αλλά της πραγματικότητας.

* *

«Αν υπάρχουν άνθρωποι στους οποίους ή μετριοφρο-
σύνη άρμόζει, αυτοί είναι οι διανοούμενοι (1)».

Ο άπόρμητος Δόν Κιχώτης του πνεύματος — ο άν-
θρωπος που ή ζωή του σε δυό ήρωισμούς μπορεί να συνο-
ψισθεί: θ ά ρ ρ ο ς ά π τ ή ν Ί δ έ α, θ ά ρ ρ ο ς γ ι ά
τ ή ν Ί δ έ α — όταν έλεγε τον επιγραμματικό του άφροι-
σμό, φανέρωνε μιά ν ά γ κ η για το σημερινό άνθρωπο
του πνεύματος. Δέν έννοούσε την δουλόπρεπη υπόκριση που
σκεπάζει τον διπλωματικό έγωισμό. Είχε στο νου την άνώ-
τερη κείνη άρετή που κάποτε σε υποχρεώνει να ξεχάσεις
τον εαυτό σου, να λυτρωθείς από τον εαυτό σου και να φο-
ραιωθείς στα τραγύρω σου.

Όμοια μετριοφροσύνη πώς μπορεί να είναι γνωστή σε
διανοούμενους ρουφηγμένους από την έργοια της επίδειξης
κι από την έγωπάθεια; Μιά κραυγή άπλή πόνου που πη-
γάζει από την συνείδηση κάποιας άδικίας, τους φαίνεται
ξένη και παράφωνα. Και γι αυτό άμφισβητούν τη συγκί-
νηση που βγαίνει από την τέτοια τέχνη. Δέν ζητούν άπ την
Τέχνη παρ ά φόρμα και δέν της άνακαλύπτουν άλλο από
άφορμές για βυζαντινά λεπτολογήματα. Το σύνολο, ή ουσία,
δέν ένδιαφέρουν. Δέν άντιλήφθηκαν ότι προσορισμός της ση-
μερινής Τέχνης έγεινε και το να φανερώνει τάσεις και
ανάγκες μιάς άνθρωπότητας που υποφέρει και που ώστόσο
δέν παύει να εξελίσσεται.

* *

Ίσως να λείπουν άρκετά άλλα από δω, όμως υπάρχουν
τα έθιμα τα φιλολογικά! Ο παλληγαρισμός και ο θεατρι-
σμός σε μερικούς, κονσέλι και ζηλοφθονία στους άλλους.

(1) Ρωμαίν Ρολλάν: Οι Πρόδρομοι.

Ποιητές μεγαλόσημοι συκοφαντούν και φοβερίζουν.
Είναι καλό μέσο για να επιβληθείς. Άρρηβίστες δημοσι-
ογράφοι, χειροτονημένοι άξαρνα σε κοιτικούς, παίρνουν πό-
ζες, δογματίζουν και καταδικάζουν.

Πλάι σ'αυτούς ο κονσελιάς. Σκαλίζει τα λόγια και τα
ιδιαιτερα του καθεός. Φτάνει να βρεθεί το σάνδαλο ή ή
άφορμή για το τσάκωμα. Κι όταν το καταφέρει, τι από-
λαψη! Έγεινε ιδιοφυία στρατηγική. Σχημάτισε κλίμακας,
στρατόπεδα που ξεποστέλνουν βέλη το ένα σ'άλλο.

«Κίνηση γραμμάτων» λέγεται αυτό. Σε τέτοια άτμό-
σφαιρα ο νέος που θα κατεβεί, χάνει ό,τι πολυτιμότερο έχει:
έλικρίνεια, άτομισμό και ανεξάρτητη κρίση (1).

* *

Ποιοί είμαστε; Οι αντίμαχοι όλων αυτών είμαστε.
Άντίμαχοι του τερατώδους έγωκεντρισμού, αντίμαχοι του
φρετο-άριστοκρατισμού στην Τέχνη, αντίμαχοι άκόμα του
θεατριτισμού, του κονσελιού, της άρρηβιστικής επίδειξης —
όλης αυτής της άτμόσφαιρας μέσα στην οποία θέλετε την
Τέχνη να ζει.

Η αντίδραση είχε άρχίσει από πριν, στα χρονά δέν
είχε πάρει άκόμα συνείδηση. Τώρα ξεσπάει στα φανερά.
Άγώνας μας είναι να βρούμε το Πνεύμα στο επίπεδο
που το άρμόζει — στο επίπεδο άπ το όποιο το κατεβάσατε.

Μας χωρίζει κόσμος δάκτερος Μας χωρίζει ή συνεί-
δηση ή δημοιορημένη άπ τις συνθήκες της μεταπολε-
μικής ζωής. Το έργο του δημοιορηού, είτε έπιστήμονα
είτε καλλιτέχνη, δέν μπορεί πια να είναι άριστοκρατικό. Άνή-
κει στην ολότητα, τείνει να φωτίσει, με δυό λόγια είναι άν-
θρωπιστικό.

Και δέν επιμένουμε στον τίτλο του διανοούμενου με
τη σημασία που του δώσατε. Κρατήστε τον! Μας φτάνει ή
συνείδηση ότι μένουμε άνθρωποι σέγειο πλάι στους άλλους
ανθρώπους.

Όσοι έχουν ένα πιστεύω, όσοι βλέπουν ένα δρόμο να
ξαοίγεται μπροστά τους, αυτοί δέ μπορούν να γράσουν!

"Η ΑΡΓΩ"

(1) Δέν είμαστε τυφλωμένοι. Οι εξαιρέσεις υπάρχουν και
είναι άρκετοι οι εύσυνείδητοι δημιουργοί και οι άνώτεροι άνθρω-
ποι. Άλλά κείνοι που δίνουν τον τόνο στην περιφημη «κίνηση»
είναι αυτοί τους οποίους καταγγέλλουμε.

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

ΘΑΛΑΣΣΕΡΜΑ: "Ετσι μονάχα μπορεί να χαρακτηριστεί η κατάσταση της παιδείας μας από τον αναχρονιστικό, τον άκριτο διωγμό των δημοτικιστών πού, παρ' όλες τις βεβαιώσεις του κάθε τόσο καινούργιου ύπουργού, συνεχίζεται με σύστημα.

Και όσο για την Δημοτική, **ξ ε ι κ α ι θ ά ζ ή σ ε ι** γιατί απ την καρδιά του λαού αναβούζει.

"Αλλά η παιδεία; Τι έφταιξε λοιπόν η παιδεία μας με τις παύσεις, διώξεις, μεταθέσεις λειτουργών της, με το κλείσιμο ακόμα σχολειών, επειδή τάχα μορφωμένοι και συγχρονισμένοι άνθρωποι τολμούνε να κηρύξουν πώς είναι δημοτικιστές;... Κινδυνεύει, λένε, η ήθική. Βρέθηκε δικαιολογία! Τέτοια επιχειρήματα μονάχα του Μεσαίωνα οι Τεροξεταστές ανακάλυπταν για να φράξουν ρεύματα μεταρρυθμιστικά πού ωστόσο, άργα ή γρήγορα, επικράτησαν.

Κι όμως λένε πώς στην Ελλάδα είναι Δημοκρατία. Δεν ξέρουν λοιπόν οι πρόμαχοί της ότι πνεύμα άθάνατο και ζωή της αληθινής Δημοκρατίας είναι η έλευθερία της Σκέψης;...

"Από τους σημερινούς Κυβερνήτες περιμένουμε να σταματήσουν το κακό και να διορθώσουν, όσο μπορούν, αυτό το κατάντημα.

Η ΑΚΑΔΗΜΙΑ. Το στεφάνωμα στην πνευματική τελειότητα ενός τόπου. "Εχουμε κι εμείς 'Ακαδημία;...

"Εχουμε 'Ακαδημία πού μάνι-μάνι ετοιμάζει επίσημη Γραμματική όπου τα άμοιρα έλληνόπουλα θα μαθαίνουν το «πώς δεϊ την όρθην έλληνικην γλώσσαν όμιλειν και γράφειν».

"Εχουμε 'Ακαδημία με λογοτέχνες δυό όλους κι όλους; (ό ένας μάλιστα, ό κορυφαίος μας ίσως, να υποχρεώνεται να κρατεί τα πρακτικά των ανακοινώσεων της περίφημης 'Ακαδημίας πάνω σε επιστημονικά μικροζητήματα!)

"Ακαδημία με επιστήμονες; "Εστω. "Αλλά ό 'Αδ. 'Αδαμαντιού, ό Νίκος Βέης, ό Μένος Φιλήντας; Κι ένα σωρό άλλα ονόματα τιμημένα; Κρίθηκαν, φαίνεται, άνάξιοι να μπουνε κάτω απ τον όλο!

Ο ΜΙΛΤΩΝ Κρενδινόπουλος στάθηκε μιá διάνοια μαγευμένη από τον **θ ε ω ρ η τ ι κ ό** στοχασμό («**Η Φιλία**») όπως και από τον πρακτικό **ώφελιμο** της 'Επιστήμης («**Ο ί Μεγάλο**»

Παράγοντες της 'Υγείας) "Ο επιστήμονας συνταριασμένος με τον άνθρωπο, φανερόνουνταν **ολάκερος** στις διαλέξεις του τις σοφές και ευχάριστες. 'Υποστηριχτής άθόρυβος κάθε πνευματικής κίνησης, **ώφέλησε** σημαντικά με τη δράση του τον Σύλλογο: «**Άλεξανδρινή Βιβλιοθήκη**». Τίτλοι πού τιμούν **τόνομα** του και την **έργασία** του.

ΜΕ ΤΟΝ Δ. Π. Ταγκόπουλο χάνει η Ελλάδα έναν ακούραστο αγωνιστή για την επικράτηση μιás 'Ιδέας.

Για το έργο του λογοτέχνη, **ό** χρόνος θα μιλήσει καλύτερα.

"Ο ρόλος όμως του ιδεολόγου **αξίζει** να τονισθεί. Με το «**Νουμά**» του, έσπρωξε τη λιμνασμένη σκέψη προς άγώνες άρχων και **ώδήγησε** τη γνώμη των άσπαθων και των άβέβαιων προς **έκεινο** πού γίνηκε πιά πραγματικότητα: το μεταχείρισμα της γλώσσας του λαού **όχι** μονάχα σε λογοτεχνικά είδη αλλά και σε επιστημονικά θέματα. Δέ σβύνει, βέβαια, μιá 'Ιδέα **μένα** θάνατο. "Αλλά **χάθηκε** η λεβέντικια όρμη του πολεμιστή—μιá όρμη πού σάρωνε στο **πέραςμά** της γεροντικούς ύπολογισμούς και ταπεινούς **άρριβισμούς**.

Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ της δικτατορικής «κατάστασης» παρασημοφόρησε τον ποιητή Κ. Π. Καβάφη. Νομίζουμε πώς **ένα** τέτοιο διάβημα **κάθε** άλλο παρά τιμή **άποτελεί** για τον ποιητή...

Μά θαρρούμε ότι πολύ **άδικαιολόγητα** μερικοί **άπαιτούν** από τον κ. Καβάφη να **άρνηθεί** το παράσημο, **μ ό ν ο κ α ι μ ό ν ο** γιατί **δόθηκε** και στην 'Αουρέα.

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ.

ΚΩΣΤΑ ΤΣΑΓΚΑΡΑΔΑ - ΧΙΚΑΓΙΑΤ: (Διηγήματα τῶν φελλάχων καὶ τῶν νομάδων) «Γράμματα» 1925. Γ.Δ. 8.

Διαβάζοντας τὰ διηγήματα τοῦ Κώστα Τσαγκαράδα, ἐπηρεασμένος ἀπὸ τὸν τίτλο καὶ ἴσως ἀπὸ τὸ καλλιτεχνικὸ ξόφυλλο, στοχάζεται κανεὶς πὼς θὰ βρεθῆι σένα κόσμο καθαρὰ ἀνατολίτικο ἢ μᾶλλον φελλάχικο, μὲ τὴν πρωτόγονη ζωὴ του. Φαντάζεται πὼς θάνασάνει κάποιον ἀέρα ἐλεύθερο ἀπὸ κάθε στοιχεῖο πού νά προδίνει ἡρωϊκὴ σκέψη ἢ ψυχὴ.

Κι ὅμως, παρὰ τὸν τίτλο καὶ τὸ περιγραφικὸ μέρος τῶν διηγημάτων (στὸ ὁποῖο μὲ ἀρκετὴ δύναμη ζωγράφου μᾶς παρουσιάζει τὴν αἰγυπτιακὴ φύση), στὴν ψυχολογικὴ ἀναπαράσταση τῶν ἡρώων του δὲν κατορθώνει παρὰ νά μᾶς θυμῆσι κάπως θαμπὰ, τύπους ἄρρωστους διανοητικὰ καὶ φιλοσοφούντας «περὶ ἀνέμων καὶ ὑδάτων», τοὺς τύπους πού τόσο ἀγαποῦσε νά μᾶς παρουσιάζει ἡ προεπαναστατικὴ ρωσικὴ φιλολογία καὶ τώρα πιά ἡ σύγχρονη εὐρωπαϊκὴ.

Στὸν «Πρωτόγονο Θρίαμβο» π.χ., ἡ ἔμμομη σκέψη τοῦ Μανσοῦρ «Μὰ τόσο εὐκόλα πεθαίνουν; Ἔτσι γοργὰ σβύνεται ἡ ζωὴ;» (ὅπως καὶ ὅλη ἡ ψυχοσύνθεση τοῦ ἡρώα) σοῦ δίνουν τὴν ἐντύπωση ὅτι πρόκειται γιὰ σκανδιναυὸ ἢ ρώσσο πού «Κύριος οἶδε» ποιῆς ἀναποδιῆς τῆς ζωῆς ἔρριξαν στὴν χώρα τῶν Φαραώ.

Ἐχοντας ἴσως συναίσθηση καὶ ὁ ἴδιος τῆς σπουδαίας αὐτῆς ἔλλειψης, λέει στὰ «Δυὸ λόγια» μὲ τὰ ὁποῖα προλογίζει τὸ βιβλίον του: «... συναίσθημα πού κι ἂν δείχνουν φελλάχικη ὄψη, ὅμως φυτρώνουν σ' ὅλους τοὺς τόπους καὶ σὲ κάθε φυλὴ, παραλλαγμένα ἴσως στὴ μορφή ἀπὸ ντόπιες συνθῆκες, μὰ πάντα ἴδια καὶ ἀπαράλλαχτα στὴν οὐσία» Βέβαια, ὁ ἄνθρωπος ὁποιοῦ μέρους τῆς γῆς κι ἂν βρῆσκαται, ὁποῖα φυλὴ κι ἂν ἀνήκει, ἔχει πολλά, πάμπολλα κοινὰ σημεῖα μὲ τοὺς λοιποὺς συναθρώπους του· τὰ συναίσθημα γεννιοῦνται, θεριοῦν καὶ σβύνουν ἴδια καὶ ἀπαράλλαχτα στὴν οὐσία· ἀλλὰ διαφορετικὰ στὴ μορφή, π α ρ α λ λ α γ μ ε ν α ἀ π ὀ ν τ ὀ π ι ε ς σ υ ν θ ῆ κ ε ς. Καὶ οἱ ντόπιες αὐτῆς συνθῆκες δὲν εἶναι ἄλλες ἀπὸ τὴ βιομηχανικὴ ἀνάπτυξη κατὰ πρῶτο καὶ κύριο λόγο, τοὺς κληματολογικοὺς ὄρους, καὶ τέλος τὴν θρησκεία, τὶς παραδόσεις κ.ἄ. πού ἄλλωστε δὲν εἶναι παρὰ παιδιὰ νόμιμα τῆς πρῶτης.

Οἱ παραπάνω συνθῆκες δίνουν σὲ μιὰ ὁμάδα ἰδιαίτερη ψυχο-

σύνθεση, κάτι τὸ δικό της, τὸ ἰδιαίτερο, πού ὅσο κι ἂν εἶναι, (ὅπως πραγματικὰ εἶναι) ἴδιο στὴν οὐσία, διαφέρει ὅμως στὴ μορφή ἀνάλογα μὲ τὸ οἰκονομικὸ, πλουτοπαραγωγικὸ στάδιο στὸ ὁποῖο βρῆσκαται. Ἀκριβῶς λοιπὸν αὐτὸ τὸ κάτι, τὸ ἰδιαίτερο λείπει ἀπὸ τὰ διηγήματα τοῦ Τσαγκαράδα: ψυχοσύνθεση καὶ σκέψη ὁμάδας ὀρισμένης.

Δὲν θέλω διόλου νά πῶ μὲ τὰ παραπάνω ὅτι ὁ Τσαγκαράδας ἀπότυχε ὡς διηγηματογράφος· θὰ ἤθελα μόνο νά τονίσω ὅτι δὲν ἐπέτυχε στὰ «Χικαγιατ» του, μὲ ὅλη τὴν προσπάθεια καὶ τὴν καλὴ θέληση πού δείχνει σὲ μερικά του διηγήματα, νά μᾶς δώσει καὶ τὴ μορφή τοῦ φελλάχου.

Κ. ΜΗΝΙΑΚΗΣ.

ΑΠΟΣΤ. ΛΕΟΝΤΗ: 'Ατσαλένιες Κλωστές. Ἄλεξάνδρεια, 1926 «Γράμματα» Γ.Δ. 15.

Ἀπαραίτητο ἴσως δραματικὸ στοιχεῖο γιὰ τὴν τραγωδία εἶναι ἕνας ἔρωτας σπουδαῖος καὶ τέλειος· καὶ γύρω του ἡ κίνηση δρώντων προσώπων πού τελειώνουν τραγικὰ κάποτε τὴ ζωὴ τους. Τὸ τραγικὸ αἶσθημα, ἡ Μοίρα τοῦ ἀνθρώπου, εἶναι στιγμὴ ἐγκεφαλικῆς πάλης μὲ τὸν ἑαυτὸ μας, πού εἴτε θάποτελέσει τὴν ἐτύχια εἴτε τὴ δυστυχία του, σχετικὴ πάντοτε μὲ τὶς ἀντιλήψεις καὶ τὶς ἀξίες πού τὸ περιβάλλο του ἔχει δημιουργήσει. Οἱ ἀξίες πάλι τῆς ζωῆς πού πεδουκλώνουν αὐτὸ τὸ ἄτομο εἶναι βέβαια σχετικῆς, ἐξαρτημένες ἀπὸ ματεριαλιστικοὺς ὄρους, ὅπως ἡ ἠθικὴ καὶ ἡ δικαιοσύνη, ὄρους πού σφουρηλοῦν τὸν χαρακτήρα τοῦ ἀτόμου, μὰ καὶ ὄρους πού ξεσχίζουν τὴν ὅποια πίστη πού στὰ μύθια τῆς ψυχῆς του σχημάτισε.

Μὲ τέτοιες ἀντιλήψεις, ἡ τραγωδία τῆς ζωῆς, πού μᾶς παρουσιάζει ὁ κ. Ἄπ. Λεοντῆς μὲς τὶς «Ἀτσαλένιες Κλωστές» του, εἶναι φυσικὸ νά μᾶς συγκινήσει.

Ὁ ἔρωτας εἶναι αἶσθημα ἀνεξάρτητο ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ μας· ὅσο κι ἂν οἱ αἰτίες του εἶναι βαθιὰ ριζωμένες σὲ ματεριαλιστικὰ αἷτια, στέκεται πάντα τραγωδία πού ἀντιγράφει τὰ ἥθη καὶ ἔθιμα κάθε ἐποχῆς, κάθε τόπου, μὰ κυρίως τοὺς οἰκονομικοὺς ὄρους τῆς ζωῆς. Ὁ ἐγωκεντρισμός στὸν ἔρωτα, εἶναι πάλι μιὰ ψυχικὴ πάθηση, ἕνα ἀποτέλεσμα ἄμεσο αὐτοῦ τὸν ἔρωτα πού δημιουργεῖ κάθε ἄνθρωπος γιὰ νά μπορέσει νά ζήσει καὶ νά πολλαπλασιάσει τὸν ἑαυτὸ του γιὰ τὴν ἀνάγκη τῆς αὐτοσυντήρησής. Ἡ ἀνάλυση τοῦ τέτοιου ἐγωκεντρισμοῦ φαίνεται μέσα σὲ τὶς σελίδες τοῦ βιβλίου τοῦ κ.

Λεοντή. Την τραγωδία αυτή, τόν έρωτα πού καθημερινά άρχινάει με έναν οποιοδήποτε π ρ ό λ ο γ ο και έχει πού-και-πού, στο πέ-
ρασμα του χρόνου, «χ ο ρ ι ζ ά», σε σφιχτοδεμένη υπόθεση μās
την παρουσιάζει ο συγγραφέας έχοντας σπαρμένα όρισμένα τρα-
γικά έπεισόδια με την τελική «έ ξ ο δ ο», τó χορικό τραγοϋδι του
θανάτου.

Η ανάλυση της γυναικείας ψυχής από τόν κ. Λεοντή, είναι
σωστό λεπτόλογο άραβούργημα, παρουσιάζοντάς την σόλες της τις
έκφάνσεις, με τά μικροφάματα της, με τά αυτοχοροϊδέματα της,
με τις ύστερικές άνισορροπίες της· κι αυτά έχουν ένα όρισμένο
ύλικό άντικειμενικό λόγο, μέσα στη γυναικεία ψυχή, μύλο πού
μερικοί φιλόσοφοι την κατηγορήσαν («επιφάνεια είναι ή ψυχή της
γυναίκας, μιά εύκολοκίνητη τρικυμισμένη επιδερμίδα ρηχού νερού»).

Γύρω από την υπόθεση του έργου, διαγράφονται άρκετά
πρόσωπα πού ζούν σε μιά κοινωνία όμοια με όλες τις σύγχρονες·
κάθε τους πράξη έχει μιά p r i m a c a u s a, την ύλική ίκανο-
ποίηση λίγων ατόμων· και αυτή παραμερίζει κάθε ιδεαλιστική
τάση, γιατί τó όλο κοινωνικό μας κατασκεύασμα δέν είναι χτισμένο
παρά σε καθαρά ύλιστικούς όρους, δέ έχει δέ κανένα άγνό ιδεα-
λιστικό δρόμο διαγραμμένο στην όλη του πορεία.

Έτσι, βλέπουμε στο έργο αυτό μεγαλόσχημα ύποκείμενα νά
κάνουν άισχρές πράξεις, χωρίς συναίσθηση καμιά γιατί μες τόν
έγκέφαλο τους κυριαρχεί μόνο ο ύλικός έαυτός τους (πού κι
αυτός είναι μιά μικρούτσικη εικόνα του γύρω τους περιβάλλοντος).
Η συναίσθηση τών πράξεών τους είναι έλαστική, γιατί έλαστικές
κι οί γύρω τους άξίες.

Κι όταν, μες τά μύχια της ψυχής τους, έχουν την άπαιτούμενη
δύναμη για νά παλαιψουν χρόνια κάτω από τους πιό τραγικούς
όρους πού τους δίνει ή ζωή, κι όταν, μες τά μύχια του είναι τους,
νοιώθουν καθαρά την ανάγκη μιάς ανώτερης ζωής, είναι τόσο
άποσβολομένοι από τά γεγονότα πού εξέλιχτηκαν γύρω τους, ώστε
δέν έχουν πιά τó θάρρος και ύποκύπτουν στο μοιραίο.

Διαφορετικά, ή προσωπικότητα τους επιβάλλεται· με τις πιό
έντονες γραμμές πού έχει ή όψη τους, με τó θείο παράστημα και
την έσωτερική δυναμικότητα πού έχει ή ψυχή τους πού άγνωστο
γιατί συσσωρεύτηκε τόσο πλούσια σαυτό τó άτομο, ενώ άπεναντίας
στο δίπλανό του είναι τρομερά φτωχή κι άναιμική ύποχωρώντας
σόλη την ζωή μιά δυναμικότητα άνεξήγητης φύσης πού χαρακτη-
ρίζει άπαράμλλα ένας Καρλάϊλ στους «Η ρ ω ε ς» του, έτοιμη
νά αναθεωρήσει τις τρεχούμενες άξίες πού ή κοινωνία δημιούργησε

γύρω της. Και άτρόμητα, κρατώντας τσεκούρι και δαυλό άναμένο
στο χέρι τους, πού ξαποσταίλνει φλόγες μέσα σε μελανό καπνό,
μεγαλόστομα κηρύχοντας τις άλήθειες πού μέσα στον ψυχικό τους
μηχανισμό αισθάνονται, φέρνοντας στους κιοτήδες φόβο και στις
ψυχές πού προσμένουν λυτρωμό, την άπεριόριστη άγάπη.

Αυτοί είναι οί "Ηρωες του μαρτυρίου της ζωής πού τó πέρα-
σμα τους μοιάζει με μιά λαμπρή φωτοχυσεία σε άφέγγαρη Αύγου-
στιάτικη νύχτα.

ΛΙΛΗΣ ΠΡΙΟΝΙΣΤΗ: *Κάτω από μιά Προσταγή*. Άλεξάνδρεια
1926. («Γράμματα» Γ.Δ. 8).

Αισθητικό κριτήριο για ένα βιβλίο πού διαβάζουμε είναι ή
συγκίνηση πού μās δίνει, με τó δράμα και στην έκφραση πού ο συγ-
γραφέας κατόρθωσε νά βάλει μες την ψυχή του. Τό έσώφυχο
δράμα κάθε ανθρώπου είναι ο έρωτας του και μοιραίο άποτέλεσμα
ή θυσία μιάς γυναίκας πού άφίνει τόν έαυτό της άνυπεράσπιστο,
γιατί δέν της μάθανε ποτέ πώς πρέπει νά άντικρύξει τó ξεσκλά-
βωμα της. Έτσι, βρίσκεται πάντα ο πλάνος πού άργά ή γρή-
γορα, άν μες την ψυχή του δέν έχει κάποιο βασικό άνώτερο ιδαι-
νικό, θά την κυλίσει στο βούρκο, στη φρίκη και στον θάνατο.
Στο βιβλίο της κυρίας Λιλής Πριονιστή ο πλάνος διαγράφεται
άρκετά καθαρά, χωρίς κανένα ιδανικό στην ψυχή του, παρά μόνο
αυτούσιο τó Έγώ του. Και πολύ τεχνικά, παραθέτει άντιμέτωπό
του τόν Διέγο, άνθρωπο με ανώτερες άγτιλήψεις της ζωής γιατί
πόνεσε άρκετά, για νά μās διαγράψει πιό έντονα τόν τύπο του
πλάνου. Μά τó έσώφυχο της γυναίκας, πού σαυτό τó βιβλίο;
Σχεδόν κανένα. Μεγάλα ιδανικά δέν κυριαρχούν μες την μουσική
της ψυχής της, γιατί τó αίμα πού τρέχει στις φλέβες της είναι
έκφυλισμένο κάτω από τόν πιό άποχτηνωτικό ζυγό: την οικονομι-
κή σκλαβιά πού δέντην άφίνει νάναςάνει γιατί πιέζει την ψυχή πού
παραλύνει τó σώμα σκληρά και άγρια, σά μιά μυλόπετρα βαριά,
και την αναγκάζει νά περπατά χωρίς όδηγό, σά τυφλά. Ο ρεα-
λισμός του βιβλίου αυτού έχει κάποια ανώτερη μορφή, παρουσιάζ-
οντας τά γεγονότα σε μιά μεστή, άγνή δημοτική γλώσσα, χωρίς
νά επιδιώκει σκληρές σκηνές νά περιγράψει.

Έτσι, τó βιβλιαράκι αυτό μπορεί νά σταθεί μιά πολύ καλή
άρχη για τó στερνό ξετύλιγμα του συγγραφέα πού θά του τó δώσει
ή μελέτη και ή πείρα της ζωής, μορφώνοντας πιό γερά τó ταλέντο

του· και ακόμα μελετώντας πιο βαθιά την γυναικεία ψυχή της, ανυψώνοντας κάθε αίσθημα της στις πιο μικρές μα και στις πιο βαθείες αποχωρώσεις του και συμπυκνώνοντας τις συγκινήσεις της με μεαστρία που θα της δώσει ο χρόνος.

ΗΛΙΑΣ ΧΑΤΖΗΛΙΑΣ.

ΤΑ ΑΠΑΝΤΑ ΤΟΥ RUPERT BROOKE ΚΑΙ ΑΓΓΛΙΚΗ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ: *Μεταφραστής Γλαῦκος Ἀλιθέρης*. («Γράμματα» Γ.Δ. 10 και 8. 1926).

Ὁ Γλαῦκος Ἀλιθέρης, μιὰ ἀδρὴ φυσιογνωμία στὰ Νεολληνικά Γράμματα, μᾶς ἔδωσε τελευταία, κοντὰ στὸ ἀξιόλογο δημιουργικὸ του ἔργο, καὶ δυὸ τόμους μεταφράσεων ἀπὸ τὴν Ἀγγλικὴ Ποίηση. Ἀποτελοῦν ἐξαιρετικὸ τίτλο τιμῆς γιὰ τὸν Ἀλιθέρη, ἀφοῦ ἔχουμε μεταφρασμένα στὴ γλώσσα μας τόσο λίγα ἀπὸ τὴν ἀληθινὰ μεγάλη ἀγγλικὴ λυρική ποίηση.

Ὁ πρῶτος ἀπ'αὐτοὺς τοὺς τόμους εἶναι τὰ Ἔπαντα τοῦ Rupert Brooke, ὁ δὲ ἄλλος Ἐκλογὴ ἀπὸ τὸ ἔργο τοῦ Μπάιρον, Σέλλη, Κήτς καὶ Γουερτσογιέρθ.

Ὁ Brooke εἶναι μιὰ ξεχωριστὴ φυσιογνωμία στὴ σύγχρονη Ἀγγλικὴ ποίηση, τόσο γιὰ τὸν λυρισμὸ του τὸν πλούσιο σὲ ἔμπνευση, τὸν πλημμυρισμένο ἀπὸ μεσημβρινὸ φῶς καὶ συγκερασμένο ἀπὸ εὐγενικὴ μελαγχολία, ὅσο καὶ γιὰ τὴ νεωτεριστικὴ του μορφὴ. Δυστυχῶς, ὁ ἐκλεχτὸς αὐτὸς χάθηκε στὰ νιάτα του—ἴδια ἢ Μοῖρα ποὺ ἐπληξε τὸν Σέλλη καὶ τὸν Κήτς—ἀφοῦ πέθανε στὰ 27 του χρόνια πρὶν ἀποτελειώσῃ τὸ ἔργο του. Τοῦ ἐτοίμαζε ὅμως ἡ ἀδυσώπητη αὐτὴ μοῖρα, γιὰ στερνὴ εἴνοια, νὰ κοιμηθεῖ στὸ ἀλαφρὸ ἑλληνικὸ χῶμα τῆς Σκύρου.

Οἱ Μπάιρον, Σέλλη καὶ Κήτς μᾶς εἶναι ἀρκετὰ γνωστοὶ, τόσο ὡς μεγάλοι ποιητῆς, ὅσο καὶ ὡς φιλέλληνες καὶ ἑλληνολάτρεις. Ὁ Γουερτσογιέρθ, καθὼς φαίνεται ἀπὸ τὰ μεταφρασμένα κομμάτια, δὲν εἶναι τόσο ἐξαιρετικὸς ποιητῆς.

Ὁ Ἀλιθέρης καὶ στοὺς δυὸ τόμους τῶν μεταφράσεών του φανερώνει τὸν ὑποδειγματικὸ μεταφραστή. Ἀκολουθεῖ τὸν ἴδιο δρόμο ποὺ χάραξαν στὴ μετάφραση, γιὰ τὴν ἰταλικὴ ποίηση ὁ Γ. Σπαταλᾶς καὶ γιὰ τὴ γερμανικὴ ὁ Λέων Κουκούλας. Ἐννοεῖ, μὲ κάθε θυσία, νὰ δώσει πιστὴ μετάφραση. Τέτοια βέβαια πρέπει νὰ εἶναι ἡ ἀρχὴ κάθε εὐσυνείδητου μεταφραστῆ, ἀλλὰ ὄχι σὲ βαθμὸ πού, γιὰ τὴν ἀπόλυτη πιστότητα, νὰ ζημιώνει ἢ μορφὴ τοῦ ἔμμετρου λόγου, πρᾶμα ποὺ δὲν κατορθώνει νὰ διαφύγει ὁ Ἀλιθέρης σὲ μερικὰ ποιήματα τοῦ Μπρούκ. Ἄς ἔχουμε ὅμως ὑπ' ὄψει μας

ὄτι ὁ Ἀλιθέρης, ἀποφασίζοντας τὴ μετάφραση τῶν Ἔπαντων τοῦ Μπρούκ, καταπιάστηκε μὲ ἔργο πάρα πολὺ δύσκολο. Ὁ Μπρούκ ἀντιπροσωπεύει στὴν ἀγγλικὴ ποίηση, ὡς μορφὴ καὶ ὡς ἔκφραση ὅ,τι καὶ ὁ Βεράρεν στὴ γαλλικὴ. Κάνουν καὶ οἱ δυὸ χρῆση ἰδιότροπης γλώσσας καὶ ἀγαποῦν τὶς ἀσυνήθιστες καὶ δυσκολονόητες εἰκόνες καὶ παρομοιώσεις.

Ὁ χῶρος τοῦ μικροῦ αὐτοῦ σημειώματος δὲν μᾶς ἐπιτρέπει νὰ κάμουμε πρὸ λεπτομερειακῆ ἐξέτασης τῶν Ἔπαντων τοῦ Μπρούκ, μῆτε νὰ μιλήσουμε ὅσο θὰ ἔπρεπε γιὰ μερικὰ μοναδικὰ τραγοῦδια του.

Ἡ Ἀγγλικὴ Ἀνθολογία περιλαμβάνει κομμάτια ἀπὸ τὰ ἐκλεχτότερα τῶν 4 ποιητῶν ποὺ προαναφέραμε, μεταφερόμενα στὴ γλώσσα μας μὲ μεγαλύτερη ἐπιτυχία παρὰ τὰ Ἔπαντα τοῦ Μπρούκ.

Μεταφράσεις σὰν ἐκείνῃ τῆς Ὁδῆς στὸ Δυτικὸ ἄνεμο τοῦ Σέλλη, τῆς Belle Dame sans merci καὶ τῶν ἄλλων συννέτων τοῦ Κήτς μποροῦν νὰ θεωρηθοῦν κλασικές.

Κ. Γ.

ΕΥΓΕΝΙΟΥ ΜΙΧΑΗΛΙΔΟΥ, Καθηγητοῦ (Δρος Θεολογίας καὶ Ἀραβικῆς Φιλολογίας): Ὁ Μεταρρυθμιστῆς Ἄλντ-Ἐλ-Ράζεκ καὶ τὸ ἔργον του περὶ τοῦ Χαλιφάτου. («Γράμματα» Γ.Δ. 6).

Ὁ Ἄλντ-Ἐλ-Ράζεκ, θεολόγος ἀναμορφωτῆς, ἔφερε, μὲ τὸ τελαῖο του βιβλίου: Τὸ Ἰσλάμ καὶ αἱ Βάσεις τῆς Διοικησεως, σημαντικὴ ἀναστάσιση στὴν θρησκευτικὴ σκέψη τοῦ Αἰγυπτιακοῦ Μουσουλμανισμοῦ. Ὅστόσο, δὲν μπορεῖ νὰ παραβληθεῖ μὲ τὴ δυνατὴ μορφὴ ἑνὸς Λουθήρου. Κατὰ τὸν συγγραφέα: «τὸ ἐν τέταρτον τῆς δόξης του ὀφείλεται εἰς τοὺς προγενεστέρους του Αἰγυπτίους Μεταρρυθμιστάς, τὰ δὲ τρία τέταρτα εἰς τὸ σημερινὸν πολιτικὸν καθεστὸς τῆς Κεμαλικῆς Τουρκίας».

Ἀλλὰ αὐτὸς, μὲ στερεές, ἐπιστημονικὰς πρὸ βάσεις, καταφέρει νὰ δώσει ἕνα χτύπημα, ἂν ὄχι τελικὸ, στὴ δογματικὴ ἑρμηνεία γιὰ τὴν ἀποστολὴ τοῦ Χαλιφῆ. Ἐδῶ, μᾶς φαίνεται ὅτι ἔγκειται ἡ ἀληθινὴ του μεταρρύθμιση: Ἐμπνευσμένος ἴσως ἀπὸ τὸν ὀρθολογισμὸ τῆς σημερινῆς εὐρωπαϊκῆς δογματολογίας, φέρνει στὴ μουσουλμανικὴ θεολογία τὴ μέθοδο τῆς ἐπιστημονικῆς ἀνάλυσης.

Μὲ σαφήνεια καὶ ἀρκετὴ ἀντικειμενικότητα (ποὺ κάποτε ὅμως κάνει τόπο σὲ διθυραμβικὰς ἐξάρσεις) μᾶς μιλεῖ ὁ συγγραφεὺς γιὰ τὸ μεταρρυθμιστικὸ κίνημα στὴν Αἴγυπτο καὶ ἀναλύει τὸ βιβλίον

του "Αβντ-έλ-Ράβεκ για να καταλήξει στον αντίχτυπο που προκάλεσε η ριζοσπαστική έρμηνεία του μεταρρυθμιστή με τη σύγκληση του Πανισλαμικού Συνεδρίου στο Κάιρο (13 Μαΐου 1926), όπου συζητήθηκε, δίχως όμως τελικό πόρισμα, η ιδέα της ανάγκης του Χαλιφάτου.

Κοντολογής, μιὰ εύσυνείδητη εργασία του σοφού άραβιστή που μās εισάγει στην ιδεολογική εξέλιξη του θρησκευτικού αίσθηματος στην Αίγυπτο.

ΔΡΟΣ ΠΑΥΛΟΥ ΓΝΕΥΤΟΥ : *"Η Έπιστήμη και τὸ Πρόβλημα τῆς Ζωῆς.* ("Γράμματα" Γ.Δ. 5).

"Ένας ποιητής κι ένας άνθρωπος τῆς μελέτης.

Στὴ διάλεξη αὐτὴ ὅπου καθαρά μὰ και τόσο συνθετικά μās μιλεῖ για τὴν πορεία τῆς Βιολογίας, ὁ ποιητής δὲν λησμονιέται : δίνει στὸ θέμα τὴν ξεχωριστὴ κείνη ζωντάνια με τὴν ὅποια ἕνας ποιητής μόνο σφραγίζει ἀκόμα και τὴν πιὸ ξερὴ ἐπιστημονικὴ ἔρευνα :

"Εἶχα εἰς τὴν ζωὴν μου πολλὰς στιγμὰς πὸ ἡ μνήμη μου ἐπήγανεν ὀπίσω εἰς τὰ παιδικὰ σχολικὰ μου χρόνια, εἰς τὸ μάθημα τῆς ἱερᾶς ἱστορίας, πὸ μās ἐδίδασκεν ὅτι ὁ Θεὸς ἔπλασε τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ χῶμα κατ' εἰκόνα ἑαυτοῦ και καθ' ὁμοίωσιν· και ὅτι κατόπιν τοῦ ἐνεφύσησε τὴν πνοὴν τῆς ζωῆς, και ἠγέρθη κι ἐπεριπάτει· και ἔλεγα : "Πότε ἐπὶ τέλους θὰ παύσουν τὰ σχολεῖα μās να διδάσκουν εἰς τὰ παιδιά αὐτὰ τὰ ψεῦδη ; "Υστερα,, ὁμως ἀπὸ τὰς γνώσεις αὐτάς, πὸ μās δίδει ἡ Βιολογία, σκεπτικὸς στέκω τώρα πλέον ἐνώπιον τοῦ διδασκάλου τῶν ἱερῶν μαθημάτων· διότι σκέπτομαι και λέγω ὅτι : ἡ δοξασία αὐτὴ, πὸ ἀπὸ διαίσθησιν ἐσχημάτισε πρὸ χιλιάδων ἐτῶν ὁ ἄνθρωπος, τὶ ἄλλο εἶνε παρὰ μιὰ ποιητικώτατη συμβολικὴ ἀναπαράστασις τῆς μυστηριώδους αὐτῆς χημικῆς ἐργασίας, πὸ ἐμφυσᾷ και δίδει τὴν ζωὴν εἰς τὸ ἄψυχον λεύκωμα μέσα εἰς τὰ ἄδυστα τοῦ κυττάρου, ἡ ἄγνωστος δύναμις ;"...

Έκτὸς ὁμως ἀπὸ τέτοια κομμάτια ὅπου βρίσκεις τὸν ἐπιστήμονα συνταιριασμένο με τὸν ποιητικὸ στοχαστή, ἡ μελέτη αὐτὴ (στὴν ὅποια θὰ μποροῦσε κανεὶς να παρατηρήσει γλῶσσα μιχτή και ὕφος κάπως ἀπεριποίητο) ἀποτελεῖ μιὰ εὐκατάληπτη ἐξήγηση τῆς βιολογικῆς προσπάθειας. Ἀπλᾷ και καθαρά μās ἀναλύει τὴν ἐργασία τῆς ἐπιστήμης στὸ να ἐξηγήσει τὸν μηχανισμό τῆς ζωῆς πὸ "εἶνε εἰς ἕν μικροσκοπικὸν σωματίον, τὸ κύτταρον.

Και τὸ κύτταρον αὐτὸ ἔχει μιὰν ὕφην τόσο λεπτήν, πὸ μās εἶνε ἀδύνατον να τὴν συλλάβωμεν και να τὴν ἀποδείξωμεν". Ἐξετάζει κατόπι τὰ χαρακτηριστικά τῆς Ζωῆς πὸ ἡ Βιολογία μās δίνει (ἐναλλαγὴ τῆς ὕλης, νόμος μετατροπῆς δυνάμεων και φαινόμενο τῶν ἀναγεννήσεων), καθὼς και τὰ χαρακτηριστικά τῆς ὕλης πὸ ἡ Χημεία μās δίνει (ἀντισώματα, κολλοειδῆς οὐσία) για να καταλήξει στὸ κυριώτερο χαρακτηριστικὸ τῆς ζωῆς, στὸ ἄγνωστο και ἀσύλληπτο, αὐτὸ πὸ ὁ ἄνθρωπος ὀνομάζει : ψ υ χ ἡ.

Κάθε ἐρμηνεία ἐπιστημονικὴ, ὅταν δὲν φθάνει στὸ τελικὸ ἐμπειρικὸ πόρισμα, ἀναγκάζεται να προστρέξει στὴν ὑπόθεση. Τὸ ἴδιο και με τὴ Βιολογία πὸ ἀκόμα δὲν κατόρθωσε να ὑποτάξει στὸ πείραμα αὐτὴ τὴν ἄγνωστη δύναμη. Και ὁ συγγραφεὺς καταλήγει εἰς δύο ὑποθέσεις :

"Εὰν ὁ ἄνθρώπινος ἐγκέφαλος εἶναι συννυφασμένος με τοὺς νόμους τῆς φύσεως γνωστούς και ἀγνωστούς, μαζὺ με τὸν νόμον πὸν κυβερνᾷ τὴν ζωὴν, τότε με τὸν καιρὸν, και ὅσο, χρόνον με τὸν χρόνον, ἀναπτύσσεται και τελειοποιεῖται, θὰ ἀποκτᾷ ἀναλόγως και τὴν ἰκανότητα να συλλαμβάνει και να ανακαλύπτει τοὺς ἄγνωστούς αὐτούς νόμους, τὸν ἕνα κατόπιν τοῦ ἄλλου, ὅπως ἔχει συμβεῖ μέχρι σήμερον".

"...Εὰν ὁμως, ὅπως ἀπεφάνθη τελευταίως και ὁ Ἐδισον, (ὁ ἄγνωστος νόμος) εἶνε μιὰ δύναμις, πὸ ἔρχεται ἀπὸ ἄλλους κόσμους, ἔξω ἀπὸ τὸν πλανήτην μās, και ὁ ἄνθρώπινος ἐγκέφαλος δὲν εἶνε συννυφασμένος με αὐτὸν, δὲν ἔχει τὴν ἰκανότητα να τὸν συλλάβῃ και να τὸν ἀντιληφθῇ, τότε βέβαια ἡ γνώμη τοῦ Γκαίτε (!) θὰ ἐξακολουθῇ να βασιλεύῃ ἐπ' ἄπειρον. Και ἡ ἀνθρωπότης θὰ ἐξακολουθῇ να ζῆ, δίχως τὴν ἐλπίδα να ἠμπορήσῃ ποτὲ να μάθῃ δια ποῖον σκοπὸν ζεῖ, και διατὶ πεθαίνει"...

Ἡ μελέτη αὐτὴ, σημαντικὴ για τὰ ζητήματα πὸ θίγει, θὰ χρειάζονται ἀνάλυση λεπτομερέστερη και συζήτηση ἀπὸ εἰδικὸ τοῦ θέματος. Ὅστόσο, ἡ ἐργασία αὐτὴ τοῦ κ. Π. Γνευτοῦ τιμᾷ τὸν ἐπιστήμονα παράλληλα με τὴν ἄψογη μεταφραστικὴ του δουλειὰ πὸ τιμᾷ τὸν λογοτέχνη.

ΔΡΟΣ ΘΩΜΑ ΓΕΩΡΓΙΟΥ : *"Ο Γιατρός στὴν Κοινωνία.* ("Γράμματα" Γ.Δ. 5.)

(!) Τὸ ἀπόφθεγμα τοῦ ποιητῆ και φυσιολόγου Haller πὸ ὁ Γκαίτε συνήθιζε να ἀναφέρει "Στὴν καρδιά τῆς φύσης, κανένα πνεῦμα πὸν δημιουργήθηκε δὲν μπορεῖ να εἰσδύσει".

Στή διάλεξη πού τύπωσε σέ βιβλίο, ὁ ραδιόλογος Θωμάς Γεωργίου, καταπιάνεται μέ τήν θέση τοῦ γιατροῦ στήν κοινωνία, μέ τίς στραβές ιδέες πού ὁ κόσμος ἔχει γιά τοὺς ἐπιστήμονες αὐτοὺς καί μέ τίς σωστές πού θά ἐπικρατήσουν μιὰ μέρα. Παραθέτει ἀρκετά ἀνέκδοτα πού μᾶς δείχνουν τήν ψυχὴ τοῦ γιατροῦ — μιὰ ψυχὴ ἀνθρωπιστὴ καί ἥρωα μαζί — καί φρονεῖ ὅτι ὁ γιατρός θά πάρει μιὰ μέρα τήν θέση τοῦ παπᾶ καί τοῦ δασκάλου στήν Ἑλλάδα. Εἶναι ἀληθινὰ ἥρωας ὁ σημερινὸς γιατρός, ὅπως τὸν θέλει ὁ συγγραφέας; Ἄν δὲν εἶναι πάντα, εἶναι ὅμως σέ ἀρκετὲς περιστάσεις ὅπως μᾶς τἀποδειχνεῖ τὸ ἥρωϊκὸ μαρτυρόλογο τῶν ραδιολόγων πού μᾶς ἀναφέρει. Τὸ βιβλίο τοῦ κ. Θ. Γεωργίου δυνόχρησιμότητες ἔχει : νὰ διαψεύσει σφαλερὲς ιδέες γιά ἥρωϊκὸ ἐπάγγελμα καί νὰ σταθεῖ εἶδος “Εἰσαγωγῆς” στὴ Ζωὴ τοῦ Γιατροῦ γιά τοὺς νέους Ἀσκληπιούς.

Θ. Ξ.

Μ. Π. ΑΡΤΕΙΜΠΑΤΣΕΦ : *Κίτω ἀπ τὸν ἥλιο*. (Μετάφραση Ν. Λυκιαρδόπουλου) “Γράμματα” 1926.

Γιὰ νὰ κρίνει κανεὶς μιὰ μετάφραση πρέπει νὰεὶ διαβάσει τὸ πρωτότυπο. Μόνο ἔτσι μπορεῖ νὰ ἐξετάσει τὴν οὐσία της. Ἄλλοιῶς θά χάνει τὸν καιρὸ του σέ δασκαλικὲς λεπτολογίες. Γιατὸ δὲν ἔχω νὰ πῶ παρά δύο λόγια : Οἱ μεταφράσεις τοῦ κ. Λυκιαρδόπουλου εἶναι πολὺτιμες γιατί γίνονται ἄμεσα ἀπὸ τὰ ρωσικά. Καὶ ἂν ἀποφεύγεται ἡ κ α τ ἄ λ ἔ ξ η ἀπόδοση καί δουλεύεται καλὰ κείνο πού γράφεται, τότε οἱ μεταφράσεις αὐτὲς θά εἶναι καὶ τέλειες στὸν φραστικὸ τους χαρακτήρα.

ΗΛ. ΓΚΑΝ.

ΑΓΚΕΛ ΝΑΓΙΩ : (Ἀγγελικῆς Παναγιωτίτου) *Σκέψη καὶ Ζωὴ* “Γράμματα” Γ.Δ. 5. (Θὰ γράψουμε στὸ ἐρχόμενο).

ΑΡΟΣ Μ. ΚΡΕΝΔΙΡΟΠΟΥΛΟΥ : *Τὸ Βιβλίο τοῦ Ἐρωτα, τῆς Γυναίκας καὶ τοῦ Θανάτου*. “Γράμματα” Γ.Δ. 15. (Θὰ γράψουμε στὸ ἐρχόμενο).

Ἀπὸ τὰ περιεχόμενα τοῦ ἐρχόμενου τεύχους :

Ἡ συνέχεια τῆς μελέτης : Ἐ μ π ρ ε σ σ ι ο ν ι σ μ ὸ ς κ α ἰ Ἐ μ π ρ ε σ σ ι ο ν ι σ τ ἔ ς — Συνεργασία Μ. Ματσάκη, κ.ἄ.

Τὸ τύπομα τέλειωσε στίς 6 Σεπτεμβρίου 1926.

ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ :

ΑΓΟΝ : Ἑβδομαδιαία ἐφημερίδα, Παρίσι. Διευθυντής : Π. Πετρίδης (Ἀπὸ τὰ περιεχόμενα τῶν τελευταίων φύλλων : Γιόχαν Μπόγερ — Ἡ κατεύθυνση τῆς Νορβηγικῆς Φιλολογίας. Θρ. Καστανάκη — Μιὰ Ἐκθεση Τεχνικῆς Θεάτρου... — Οἱ Φόβοι καὶ τὰ Ἰδανικά τοῦ Μᾶξ Ράινχαρτ γιά τὸ θέατρο τῆς Εὐρώπης).

ΜΕΓΑΛΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ : Διευθυντής Παῦλος Δρανδάκης. (Ἀπὸ τὰ κυριώτερα ἄρθρα τῶν τελευταίων ἀριθμῶν : Ἄδ. Ἀδαμαντίου — Ἀγ. Σοφία. Ν. Ἀποστολίδου — Ἀγροστικισμός. Σ. Μ. Καλλιάρη — Ἀγωγή (ἐν τῇ Παιδαγωγικῇ). Α. Δ. Σιδέρη — Ἀγροτικὸς Σοσιαλισμός, κ.ἄ. Στὸ Παράρτημα ξεχωρίζουμε μερικὲς καθαρὲς ἀναλύσεις φιλοσοφικῶ-ἐπιστημονικῶν ἔργων ἀπὸ κάποιον πού μετρίοφρονα ὑπογράφεται Τ. Φρ. καὶ χαρακτηριστικὲς, ἀλλὰ κάπως σύντομες, μονογραφίες ζωγράφων ἀπὸ τοὺς Par Interim καὶ Στ. Ξενόπουλο).

Ο ΦΑΡΟΣ : Μηνιαῖο Περιοδικό. Ὅργανο τοῦ Συλλόγου “Ἀλεξανδρινὴ Βιβλιοθήκη”. Β.Ρ. 1864.

ΝΕΑ ΗΧΟ : Ἑβδομαδιαία ἐφημερίδα. Πόρτ-Σαίτ. Ὅδος Κωνσταντίνου.

ΙΕΙΣ : Ἑβδομαδιαῖο Ἀλεξανδρινὸ Περιοδικό. Διευθυντής : Ἡρ. Λαχανοκάρδης. (Ρ.Ο.Β. 363).

ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ : Καλλιτεχνικὸ Περιοδικό. Νέα Ὑόρκη.

LIBRE : Γαλλικὸ Περιοδικὸ γιά τὴ Νεοελληνικὴ λογοτεχνία. Διευθ. Louis Roussel. Montpellier.

MAALESH : Ἑβδομαδιαῖο εὐθυμογραφικὸ. Διευθυντής : Κίμων Μαραγκὸς (Kem) 9, Rue Chérif Pacha, 9. Ἀλεξάνδρεια.

ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗ : Μηνιαῖο περιοδικό. Διευθ. Δ. Α. Γληνός. Χαιρετίζουμε μέ ξεχωριστὴ χαρὰ τὴν ἐκδοση τοῦ περιοδικοῦ αὐτοῦ πού “ἰδιαίτερα θέλει νὰ ὑψηρεθῆσιν τὴν ἀναπλαστικὴ κίνηση μέσα στὴν ἑλληνικὴ παιδεία” καὶ πού παράλληλα, ἔχει γιάσκοπὸ τὸ “νὰ παρακολουθῆσιν καὶ νὰ τονόσει ὀλοκλήρη τὴν πνευματικὴ κίνηση τοῦ τόπου μας”. Ἐκδ. Α. Ι. Ράλλη καὶ Σία (Εὐριπίδου, 6)

ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΔΥΝΑΜΙΣ. Περιοδικὸ μορφωτικὸ καὶ ἀναπλαστικὸ· εἰδικὰ ἐνδιαφέρεται γιά τὸν ἀθλητισμὸ, τοῦ εὐχοῦμαστε κάθε προκοπή. Ἐκδ. Δημ. Μητσάνης καὶ Γ. Κλωνάρης. Συνδρ. χρονιάτικη Γ.Δ. 20. Ἐξωτ. Σελ. 5.

Γ Δ.	5.-
ΔΡΧΜ.	10 -
ΣΕΛΛ.	1.00
FRCS	6.-
